

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 / 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1970 | ΑΡΙΘ. 15 / 16

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, καὶ γενικώτερον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, δὲν διαθέτει πολλοὺς κληρικούς τοῦ διαμετρήματος τοῦ ἐκλιπόντος ἰδρυτοῦ τῶν Χριστιανικῶν Ἐνώσεων τῶν Νέων καὶ Νεανίδων, τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς Ἀγγέλου. Ἐντεῦθεν, ζῶν μὲν ἐτιμήθη μεγάλως τόσον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας, τιμῆς ἕνεκεν, τῷ ἀπενεμήθη τὸ ὄφικιον τοῦ Μ. Οἰκονόμου, τὸ ὁποῖον πρὸ ἔτους πού καὶ ἐν εἰδικῇ τελετῇ τῷ ἀπενεμήθη διὰ χειρὸς τῆς ἡμετέρας μετριότητος. Θνήσκων δὲ ὁ π. Ἀγγελος κατέλιπε κενὸν ὄντως μέγα καὶ δυσαναπλήρωτον.

Εἶθε ὁ Κύριος τοῦ Ἀμπελῶνος νὰ ἀναδείξῃ πολλοὺς εἰς ἀντικατάστασίν του, πάντες δὲ οἱ πνευματικῶς ὑπ' αὐτοῦ γαλουχηθέντες νὰ ἀκολουθήσωσι τὸ φωτεινὸν του παράδειγμα καὶ νὰ γίνωσι μιμηταὶ του.

Κύριος ἀναπαύσει αὐτὸν ἐν χώρᾳ ζώντων καὶ ἐν σκηναῖς τῶν ἁγίων Του.

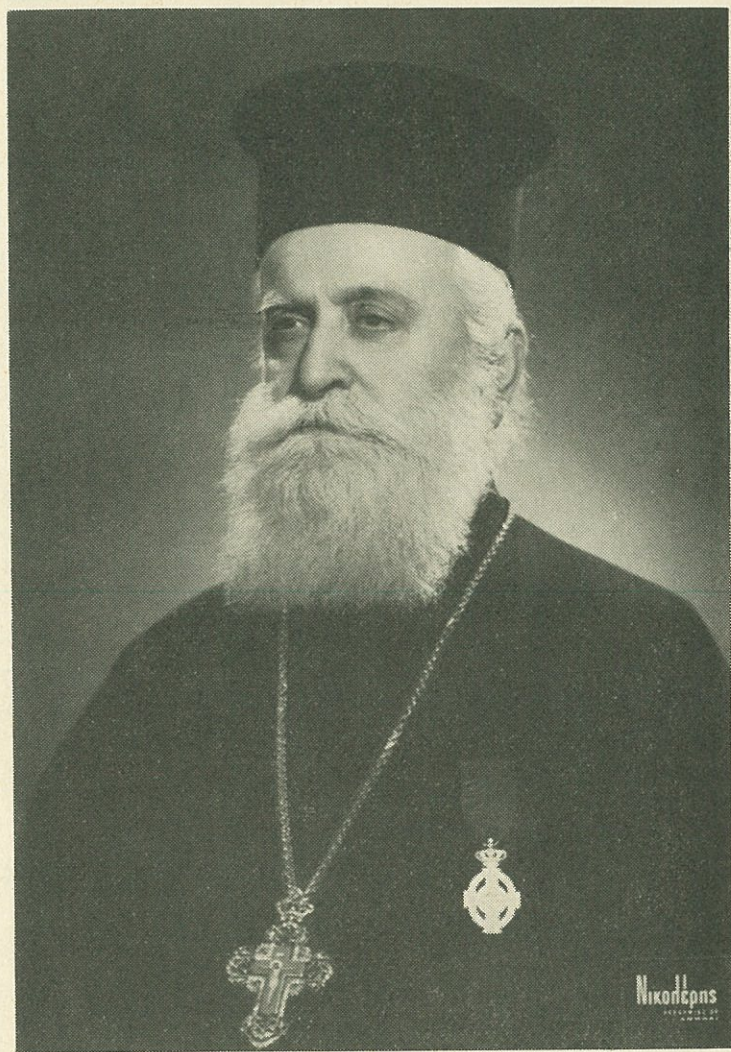
Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

Α Φ Ι Ε Ρ Ω Μ Α

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΗΣΙΩΤΟΥ

1890 - 1970

ΑΓΓΕΛΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ
(1890 — 27 Μαρτίου 1970)

Ο ΠΑΤΗΡ ΑΓΓΕΛΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

(1890 - 27 Μαΐου 1970)

«Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον;
νομοθετήσει αὐτῷ ἐν ὁδοῖς, ἧ ἡρετίσατο.
ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν ἀγαθοῖς αὐλισθήσεται».
(Ψαλμ. ΚΔ', 12-13).

1. «Ἴδου ἐγὼ ἀποθνήσκω, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν» (Γεν. 48,21). Τὸ προορατικὸν εἶναι ἴδιον τῶν ἁγίων. Καὶ ὁ μακαριστὸς Πατὴρ Ἄγγελος προγνοῦς ὅτι τὸ τέλος ἐγγίζει τοῦ ἐπὶ γῆς βίου του, ἤρξατο συντάσσω τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του. Ἀλλὰ κατέλιπε ταῦτα ἡμιτελῆ. Μόλις προέλαβε νὰ καταγράψῃ τὴν τελευταίαν ἐπιθυμίαν του, ὅπως τὸ σκῆνωμά του ἀποτεθῆ ἐν τῷ σηκῷ τοῦ περικαλλοῦς Ναοῦ, τοῦ ἐν τῷ κτήματι τῶν Ο.Χ.Ε. ἐν Ἐκάλῃ, ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνεγερθέντος καὶ εἰς τιμὴν τῶν φερωνύμων Ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἀφιερωθέντος.

2. «Ἴδου ἐγὼ ἀποθνήσκω, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν». Τὴν ἰδίαν εὐχὴν ἀπηύθυνεν ὁ μακαριστὸς Πατὴρ Ἄγγελος ἀπὸ τῆς κλίνης τοῦ Νοσοκομείου Βούλας, ἐνθα κατέκειτο μεταφερθεὶς λόγῳ ἀτυχοῦς πτώσεως ἐν τινι λεωφορείῳ καὶ τοῦ συνεπεῖα ταύτης βαρέος τραυματισμοῦ του, πρὸς ἅπαντα τὰ προσφιλῆ του πρόσωπα, τὴν πεφιλημένην σύντροφον καὶ εὐλαβεστάτην σύζυγόν του, τὰ προσφιλῆ του τέκνα, τοὺς λοιποὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ, πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πνευματικῶν του τέκνων— νέων καὶ νεανίδων, ἱερατικῶν καὶ λαϊκῶν, προσώπων ὕψιστα κοινωνικὰ ἀξιώματα κατεχόντων, ἀκόμη καὶ Ἀρχιερέων καὶ Πανεπιστημιακῶν Διδασκάλων, πάσης τάξεως καὶ ἐπαγγέλματος ἐκπροσώπων, ἀπάντων πνευματικῶν τέκνων τοῦ κατὰ Θεὸν πολυτέκνου Πατρὸς καὶ Διδασκάλου Ἀγγέλου Νησιώτου.

3. Ὁ φερωνύμως τὸ ἀγγελικὸν ὄνομα ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου αὐτοῦ δεχθεὶς ἀπὸ τῆς βαπτίσεως αὐτοῦ, οἰονεὶ προαγγέλλον τὴν μέλλουσαν λευϊτικὴν του καὶ ἀγγελικὴν του καθιέρωσιν καὶ ἀνάδειξιν Πατὴρ Ἄγγελος Νησιώτης ἀνεδείχθη πράγματι κατὰ

πάντα ἄξιος τῆς κλήσεως τοῦ Κυρίου, μεστὸς πίστεως καὶ φόβου Θεοῦ. Καὶ ὡς οἰκογενειάρχης καὶ ὡς ποιμὴν καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸς καὶ κοινωνικὸς λειτουργὸς καὶ ὡς κῆρυξ καὶ πνευματικὸς καὶ κατηχητὴς καὶ διδάσκαλος καὶ ἐξομολόγος καὶ σύμβουλος καὶ ἄνθρωπος ἀπεδείχθη ἀληθὲς πρότυπον καὶ ὑπόδειγμα χριστιανοῦ. Εἰρηνικὸς, ὑπομονητικὸς, μακρόθυμος, ἀόργητος, ἐπιεικὴς, σώφρων, ἐγκρατὴς, δίκαιος, εὐάρεστος Θεῷ καὶ ἀνθρώποις. Γλυκὺς τοὺς τρόπους, διδακτικὸς, συνετὸς ἐν τοῖς ἐλέγχοις, ἀκέραιος καὶ εὐθύς εἰς πάντα καὶ ἐν πᾶσιν.

4. Εἰς ἄλλους ἀπόκειται τὸ καθῆκον νὰ βιογραφῆσουν τὸν ἄνδρα. Εἰς τὸν χαράσσοντα τὰς γραμμὰς ταύτας ἔστω ἡ ὀφειλὴ τοῦ ὕμνου καὶ τῶν ἐγκωμίων ἐνὸς ἀξίου κατὰ πάντα λευίτου καὶ οἰκογενειάρχου. Βεβαίως τὰ ἔργα τῶν δικαίων συνθέτουν ἀφ' ἑαυτῶν τοὺς ὕμνους καὶ τὰ ἐγκώμια τούτων. Ὡς πρὸς τοὺς προαπελθόντας καὶ ἐν Χριστῷ τελειωθέντας ἀδελφοὺς ἡμῶν, τὰ τε ἐγκώμια καὶ οἱ ἔπαινοι ἡμῶν ἀποτελοῦν κατ' οὐσίαν, πέραν τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ τῆς ἀποτίσεως φόρου τιμῆς καὶ εὐλαβείας πρὸς τὴν ἱεράν αὐτῶν μνήμην, συγχρόνως καὶ εὐχὴν ἀναδειξεως νέων συνεχιστῶν τῶν θαυμαστῶν ἔργων τοῦ ἀναπαυσαμένου δικαίου.

5. Καὶ ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία ἔχει σήμερον εἴπερ ποτὲ ἢ ἄλλοτε ἀνάγκην ἀναδειξεως καλῶν-ἀγαθῶν γεωργῶν καὶ ποιμένων, τοῦ ὕψους καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ μακαριστοῦ Πατρὸς Ἁ γ γ ἔ λ ο υ Ν η σ ι ῶ τ ο υ. Τὸ ὑπ' αὐτοῦ καταλειφθὲν μέγα πνευματικὸν ἔργον ἀπαιτεῖ τὸν ἄξιον διάδοχον καὶ τὸν συνεχιστὴν τοῦ μεγαλειώδους καὶ ἀξιοθαυμάστου ἔργου τοῦ δημιουργοῦ του. Ἄρκει οὗτος νὰ φέρῃ ἐν ἑαυτῷ τὸν Χριστόν, νὰ ἐμπνέται ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ Πατρὸς Ἁ γ γ ἔ λ ο υ εἴτε οἰκογενειάρχης καὶ πατὴρ τέκνων εἶναι, εἴτε ἄγαμος, λευίτης, παρθελεύων ἐν Χριστῷ καὶ διὰ τὸν Χριστόν. Θεοφόρων καὶ Χριστοφόρων ἀνδρῶν ἔχει ἀνάγκην σήμερον ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία, κεκοσμημένων ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ.

6. Ὁ Πατὴρ Ἁ γ γ ε λ ο ς Ν η σ ι ῶ τ η ς χαίρεται ἐν τῇ μακαρίᾳ ζωῇ μετὰ τῶν ἀγγελικῶν πνευμάτων, ἀπολαμβάνων τοὺς ἀγλαοὺς καρποὺς τῶν ἀρετῶν του. Καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου τοῦ ὑπερπέραν παρακολουθεῖ καὶ εὐχεται, ὡς μεσίτης Χριστοῦ, ὑπὲρ τῶν

οικείων και μάλιστα τῶν ἰδίων· ὑπὲρ τοῦ πλήθους τῶν πνευματικῶν του τέκνων· ὑπὲρ τοῦ πνευματικοῦ του ἔργου και τῆς συνεχισεως αὐτοῦ ὑπὸ νέου ἱκανοῦ διαδόχου του και πνευματικοῦ ἡγέτου τῶν O.X.E.

7. Τέλος, μίαν εὐχὴν ἀπευθύνει πρὸς τοὺς οικείους τοῦ κοιμηθέντος Πατρὸς Ἀ γ γ ἔ λ ο υ ὁ χαράσσειν τὰς γραμμὰς ταύτας. Τὴν εὐχὴν, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἐγκύσει ἄφθονον τὸ βάλσαμον τῆς παρηγορίας πρῶτιστα πάντων εἰς τὴν σεβαστὴν πρεσβυτέραν αὐτοῦ και κατὰ πάντα ἀξίαν σύντροφον αὐτοῦ ἄχρι τέλους, τὴν ὑποδειγματικὴν χριστιανὴν μητέρα και συνεργάτιδα ἐν τῇ κατηχήσει και διδαχῇ πλήθους ὄλου εὐσεβῶν ψυχῶν. Τὴν αὐτὴν εὐχὴν μεταφέρομεν και πρὸς τὰ τέκνα τοῦ ἀοιδίμου Πατρὸς Ἀ γ γ ἔ λ ο υ, τέκνα ἀξία ἀξίου πατρὸς, φιλευσεβῆ και φιλόθεα, τὴν εὐχὴν δηλαδὴ, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάττῃ τούτους και τὸν οἶκον αὐτῶν ἐν ὑγείᾳ και ὅπως τὸ ἅγιον παράδειγμα τοῦ ἁγίου πατρὸς των, κατευθύνῃ τὰ διαβήματά των παντοῦ και πάντοτε εἰς ἔργα ἔκτακτα ἀρετῆς, ἀπότοκα τῆς εὐσεβοῦς των διαθέσεως και τῆς εἰς Χριστὸν ὀρθοδόξου πίστεώς των. Ἄλλ' ἰδιαιτέρως θερμὴν ἀπευθύνω τὴν εὐχὴν εἰς τὸν λίαν ἀγαπητὸν μοι και ἐξαιρετὸν συνάδελφον Ν ι κ ὄ λ α ο ν Ν η σ ι ὡ τ η ν, ὅπως διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἁγίου του πατρὸς, ἐνδυναμῶται ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ὑψηλῶν του καθηκόντων παρ' ἡμῖν και ἐν τῇ ξένη. Ἔστω σοι ἀγαπητὴ κ. Συνάδελφε, ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου σου πατρὸς ἄσβεστος και ζῶσα ἐν σοί. Μνημόνευε πάντοτε, ὅτι ὁ πατήρ σου τὴν πρέπουσαν μέριμναν τῆς τε Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας και τῆς Θεολογίας ἀναλαβὼν, εἰς δόξαν Χριστοῦ οἶκον ἡγείρε και ἡγάπησε τῷ ὄντι τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου τοῦ Κυρίου, εὐτρεπίσας οὕτω τὴν οὐράνιον μονήν, τὴν ἡτοιμασμένην ἐν τῇ ἀναπαύσει τοῖς ἀγαπῶσι τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ.

Ἔστω λοιπὸν τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου σου πατρὸς τετιμημένον ἐν σοὶ και διὰ σοῦ, ἀπὸ πάντας δὲ ἡμᾶς, τοὺς τιμῶντας τὴν ἱεράν του μνήμην

ἔστω Α ἰ ὠ ν ι ο ν τ ὸ μ ν η μ ὀ σ υ ν ο ν α ὐ τ ο ῦ !

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τὸ παρὸν ἀφιέρωμα.

Τὸ παρὸν ἀφιέρωμα τοῦ («*Εφημερίου*») εἰς τὸν μακαριστὸν π. Ἀγγελὸν Νησιώτην εἶναι μία ὀφειλομένη τιμὴ εἰς κληρικὸν ὃ ὁποῖος διηκόνησε τὴν Ἐκκλησίαν μὲ εὖρος καὶ γονιμότητα ἀσυνήθη. Ἀνήκων εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἐγγάμου ἐφημεριακοῦ Κλήρον, ὃ π. Ἀγγελὸς ἀπεδύθη εἰς ἔργον ἐποικοδομητικῆς σπανίας αἴγλης καὶ πνευματικοῦ δυναμισμοῦ, ἐκταθὲν ἰδίως εἰς τὴν νεότητα. Ἀθόρυβον καὶ συστηματικόν, τὸ ἔργον τοῦτο ἀπέδειξεν ὅτι ὅπου ὑπάρχει φωτεινὸς ζῆλος καὶ ἀφοσίωσις θερμῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, πολλὰ καὶ θαυμαστὰ ἠμποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν εἰς τὸ («*γεωργίον*») τοῦ Θεοῦ. Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ἐξαρθῇ εἰς τὸ ἔργον τοῦ π. Ἀγγέλου τὸ ὅτι ἐν αὐτῷ, παρ' ὅλον ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸν χῶρον τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἐκαλλιεργήθη τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα ἐπιμελῶς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ σημειωθῇ οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον φυγόκεντρος τάσις εἰς τὰς τάξεις τῶν πνευματικῶν τέκνων τοῦ αἰοδύμου κληρικοῦ ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ παράδειγμα τοῦ π. Ἀγγέλου παραμένει οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς διδακτικὸν διὰ τοὺς ζηλωτὰς ἐφημερίους.

Ἀξιομίμητον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Ἀλέξανδρος, λαβὼν ἀφορμὴν ἐξ ἐνὸς παρ' ὀλίγον τραγικοῦ περιστατικοῦ, ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς κληρικούς τῆς Μητροπόλεως τὴν ὁδήγησιν αὐτοκινήτου. Ὁρθῶς, ἐν προκειμένῳ ὑπεργραμμίσθη ὑπὸ θρησκευτικοῦ περιοδικοῦ τῶν Ἀθηνῶν ὅτι «ὁ Σεβ. κ. Ἀλέξανδρος ἐστάθμισε τὰς εὐθύνas του, συνησθάνθη βαθύτατα ὅτι δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται — πνευματικὸς Αὐτὸς πατὴρ τῶν κληρικῶν του — νὰ τοὺς ἀφήρῃ νὰ ἐκτίθενται εἰς τὸν φοβερὸν κίνδυνον τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερωσύνης των καὶ εἰς τὰ σκώματα τῶν σκανδαλισομένων ἐκ τῆς θεᾶς κληρικῶν εἰς τὸ βολὰν καὶ ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀπαγορεύσεως». Ὄντως, τὸ παράδειγμα τοῦ Ἱεράρχου τούτου εἶναι ἀξιομίμητον καὶ εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ τὸ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλοι Μητροπολίται. Οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι ὀρθὸν κληρικοὶ νὰ ὁδηγοῦν αὐτοκίνητον εἶναι ἀρκετοὶ καὶ σοβαροὶ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐρμηνευθοῦν ὡς προερχόμενοι ἀπλῶς ἀπὸ ἀναχρονιστικὰς ἀντιλήψεις. Ὑπαγορεύονται, ἀπεναντίας, ἀπὸ ρεαλιστικὴν ἀντιμετώπισιν τῆς πραγματικότητος.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἐγεννήθη εἰς Κιουτάχειαν τῆς Μ. Ἀσίας τὸ 1890, ἔνθα ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν. Ἀκολούθως ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ριζάρειον ἐκκλ. Σχολὴν (Ἀθήναι). Ἐπιστρέψας εἰς τὴν γενέτειραν, διηύθυνεν ἐπὶ τετραετίαν τὴν ὀκτατάξιον ἀστικὴν Σχολὴν τῆς κοινότητος.

Εἶτα ἐγκατεστάθη εἰς Ἀθήνας, ὅπου, ἔλαβε τὸ πτυχίον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ διωρίσθη ἐφημέριος εἰς τὸν Ναὸν Ζωοδόχου Πηγῆς (1917), με κέντρον, τὸν ὁποῖον ἀνέπτυξε σπουδαιότατον ποιμαντικὸν ἔργον ὑπερνοριακῆς ἀκτίως.

Ἰδρυσε τὰς Ὀρθοδόξους Χριστιανικὰς ἐνώσεις τῆς Ζωοδ. Πηγῆς, εἰς ἃς προσετέθησαν καὶ αἱ ἀπορφανισθεῖσαι Ἐνώσεις τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης Πλάκας, αἱ Ἰδρυθεῖσαι τὸ 1913 ὑπὸ τοῦ αὐοιδίμου ἐφημερίου Μάρκου Τσακτάκη.

Αἱ Ἐνώσεις συνεκρότησαν 400 Κατηχητικὰ Σχολεῖα καὶ 240 τμήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνεπτύχθη ζωηρὰ ἐποικοδομητικὴ καὶ λειτουργικὴ κίνησις, συμπεριλαμβανομένης καὶ ὀργανώσεως προσκυνηματικῶν ἀποδημιῶν εἰς Ἁγίους Τόπους. Αἱ Ἐνώσεις διαθέτουσιν πενταῶροφον κτίριον τὸ ὁποῖον στεγάζει τοὺς κλάδους νέων, γυναικῶν, κορασιῶν, τὸν φοιτητικὸν ὄμιλον, καὶ Σχολὴν Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ἐν τετραῶροφον ἐργαστήριον με οἰκοτροφεῖον, καὶ αἰθούσας διὰ νυκτερινὰ μαθήματα, δύο διώροφα με ἐργαστήρια, ἐν μονώροφον εἰς Αἴγιναν, καὶ τὸ κτιριακὸν συγκρότημα τοῦ

Μία ἑκατονταετία.

Συμπληροῦνται ἐφέτος ἑκατὸν ἔτη ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ μακαριστοῦ πρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Καλλινίκου (1870-1970), ὁ ὁποῖος ἀφῆκεν ἐποχὴν διὰ τὴν ἐφημεριακὴν του δρασίαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὴν ἐποικοδομητικὴν καὶ λογοτεχνικὴν του συγγραφικὴν παραγωγὴν καὶ τὸ ὑποδειγματικὸν ἦθος του ὡς κληρικοῦ. Ὁ Κ. Καλλινίκος ὑπῆρξε σέμνωμα τοῦ νεοελληνικοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου. Πετροικισμένος με ἔξοχα χαρίσματα, διανοητικὰ καὶ καρδιακά, με τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο ἀνέτως νὰ κατέχη ὕψηλὰς θέσεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀφωσιώθη, ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγεν, «εἰς μόνην τὴν παπαδικὴν του», ἀποδείξας ὅτι «δὲν κάμνει ὁ τόπος τὸν ἀνθρωπον, ἀλλ' ὁ ἀνθρωπος τὸν τόπον». Ἰδίως αἱ ὥραιαι του συγγραφαί, κκκλοφοροῦμεναι εὐρέως καὶ σήμερον, ὠφελοῦν διαρκῶς τὰς ψυχὰς, οὔσαι ἐκ τῶν καλυτέρων ἐντροφημάτων τῆς νεοελληνικῆς χριστιανικῆς γραμματείας, με τὴν ἀφογον καὶ ἐμπνευσμένην καλλιπέειάν των.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΔΗΜΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΑΦΗΝ

Τὴν 27ην λήξαντος Μαΐου ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 9.30' μ.μ. παρέδωσε τὴν τελευταίαν του πνοὴν ὁ πατὴρ Ἄγγελος Νησιώτης εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον τῆς Βούλας, ὅπου ἐνοσηλεύθη ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας. Ὁ θάνατός του ἀφείλετο εἰς μικρὸν αὐτοκινητικὸν ἀτύχημα, ἀσήμαντον, ὅπωςδῆποτε ὁμως ἱκανόν, διὰ νὰ καταστῇ «ἀφορμὴ πρὸς θάνατον».

Τὴν αἰφνιδίαν ἀσθένειάν του ἐπληροφορήθησαν ὅλα τὰ Μέλη τῶν Ἐνώσεών μας καὶ τὴν παρηκολούθησαν ἀγωνιωδῶς ἐκ τοῦ πλησίου καὶ ἐξ ἀποστάσεως· τὰς δύο τελευταίας ἡμέρας συγκεντρωμένα εἰς τὸ Ἴδρυμα εὐρίσκοντο εἰς συνεχῆ ἐπαφὴν μὲ τὸ Ἀσκληπιεῖον καὶ ἐνημερώνοντο ἐπὶ τῆς ἐξελικτικῆς πορείας τῆς ἀσθενείας του, ἢ ὅποια, ἐνῶ κατ' ἀρχάς δὲν ἐνέπνεεν ἀνησυχίας, ἐπέφερον ἥρεμα καὶ σταθερὰ τὸ τέλος.

Φυσικῶ τῷ λόγῳ παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενούντος παρέμεινεν ἀδιαλείπτως ἡ Σεβαστὴ Πρεσβυτέρα του καὶ ὄλος ὁ οἰκογενειακὸς καὶ συγγενικὸς κλάδος του καὶ τὸν περιέβαλον μὲ τὴν ἀγάπην των καὶ τὰς φροντίδας των, ἐκλήθη δὲ ἐπειγόντως καὶ ἔφθασε τὸ μεσονύκτιον τῆς Τρίτης πρὸς Τετάρτην καὶ ὁ ἐν Γενεῦ τῆς Ἑλβετίας εὐρισκόμενος τριτότοκος υἱὸς του, Καθηγητῆς τοῦ ἐναυθα Πανεπιστημίου κ. Νικόλαος Νησιώτης, Ἄ-

Καλερείου Ὀρφανοτροφείου Θηλέων ἐπὶ ἐκτάσεως 15 στρεμμάτων. Ἐμφυχωτῆς καὶ ἀρχιτέκτων τοῦ ὄλου τούτου θρησκευτικοῦ συστήματος ὑπῆρξεν ὁ π. Ἄγγελος ὅστις καὶ διηύθυνε τοῦτο.

Ἀπὸ τοῦ 1924 ἐξέδιδε τὸ Περιοδικὸν «Καينὴ Κτίσις» θρησκευτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1947 μέχρι τοῦ 1963 τὸ Παιδικὸν Περιοδικὸν «Παιδικὴ Χαρά».

Παραλλήλως συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε ποικίλα ἔργα, ἐποικοδομητικοῦ κυρίως χαρακτῆρος, μεταξὺ τῶν ὁποίων: ὁ Ἱερὸς Μᾶρκος Τσακτάκης. Ραββῖνος Ἰσαάκ. Ὁράματα ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ Χιλιασμός καὶ αἱ πλάναι του. Διάφορα ἠθοπλαστικά διηγήματα διὰ τὸ ἀναγνωστικὸν κοινόν. Ἐξέδωκε μὲ διασκευὴν τοῦ γλωσσικοῦ ὕφους, τὰ συγγράμματα τοῦ ὀσίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου: Ὁ ἀόρατος πόλεμος καὶ Πνευματικὰ Γυμνάσματα καθὼς καὶ τὸν δωδεκάτομον Μ. Συναξαριστὴν τοῦ Δουκάκη.

Ἄνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα Μέγας Οἰκονόμος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ναπληρωτῆς Γενικός Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

Ἡ ἀπόφασις ἐν τούτοις τοῦ Κυρίου ἦτο εἰλημμένη ἤδη καὶ πάντα ταῦτα δὲν προσέφεραν εἰς τὸν ἀσθενοῦντα εἰμὴ μίαν γλυκεῖαν ἀνάμνησιν θερμοῦ καὶ ἀφωσιωμένου οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος.

Τὸν ἀντίκτυπον καὶ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Πατρός μας τὸν ἐδέχθη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἤδη καὶ ὁ Ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸν ὁποῖον μὲ ζῆλον καὶ αὐταπάρησιν ὑπηρετήσεν ἐπὶ 53 συναπτά ἔτη καὶ τοῦ ὁποῖου τὸ ἐκκλησίασμα τόσον ἠγάπησε καὶ ἠγαπήθη παρ' αὐτοῦ. Ὁ πατὴρ Ἄγγελος ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τοῦ Ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ναοῦ πληροφορηθὲν τὸ μοιραῖον καὶ συνεδριάσας ἐκτάκτως ἀνέλαβεν ὄλας τὰς φροντίδας καὶ τὴν δαπάνην τῆς ἐπικηδείου τελετῆς, ἐλάχιστον δεῖγμα τῶν αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ μεταξὺ τῶν συνδέσμου καὶ ἐκτιμήσεως.

Εὐθὺς ὡς ἀνεκοινώθη ἡ θλιβερὰ εἰδησις τὰ εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σουλίου 3 Ἴδρυμα τῶν Ο.Χ.Ε. συγκεντρωμένα μέλη μετέβησαν εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὁ ὁποῖος ἦτο πάμφωτος, ὡς ὅτε ἐώρταζε τὴν ὀνομαστικὴν ἐπέτειον τοῦ σεβαστοῦ καὶ ἀγαπητοῦ Πρωθιερέως του καὶ ἀνέμενον τὴν ἀφιξιν τῆς σοροῦ. Πράγματι κατέφθασε περὶ τὴν 12ην νυκτερινὴν ὑπὸ τὴν συνοδείαν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν πνευματικὰ τέκνα τοῦ ἀειμνήστου καὶ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ τοῦ συμπαρασταθοῦν εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ἐπιγείου ζωῆς του. Ἦσαν διὰ τὸν λόγον τοῦτον καταφανῶς συγκεκινημένοι ἅπαντες.

Ἐπίσης εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον εἶχε σπεύσει ἀπὸ τοῦ ἀπογεύματος ἤδη καὶ ὁ πατὴρ Ἀνδρέας Παρασκευόπουλος συλλειτουργὸς καὶ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς τοῦ ἀειμνήστου, ὁ ὁποῖος ἐπίσης λίαν συγκεκινημένος συνώδευσε τὴν σορὸν κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Νοσοκομείου εἰς τὸν Ναὸν μεταφορὰν της.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς καὶ μέχρι τῆς 10ης πρωϊνῆς ὥρας τῆς ἐπομένης Παρασκευῆς, ὅποτε θὰ ἐτελεῖτο ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, ὁ Ναὸς παρέμεινεν ἀνοικτός· ἦτο δὲ πλήρης πιστῶν, ὄχι μόνον τῶν μελῶν τῶν Ο.Χ.Ε., ἀλλὰ καὶ διαφόρων γνωστῶν καὶ ἀγνώστων, οἱ ὁποῖοι ἔστω καὶ ἐξ ἀκοῆς εἶχον γνωρίσει τὸν μεταστάντα καὶ ἔσπευδον νὰ ἐπωφεληθοῦν τοῦ λαϊκοῦ προσκυνήματος διὰ νὰ ἐκδηλώσουν τὰ πρὸς αὐτὸν αἰσθημάτα των, ἐφ'

ὅσον τὸν εἶχον γνωρίσει ἢ νὰ τὸν γνωρίσουν ἔστω καὶ νεκρὸν καὶ νὰ ἀσπασθοῦν τὴν δεξιὰν ἐκείνην, ἢ ὁποία τόσας εὐλογίας εἶχε προσφέρει εἰς πᾶσαν ἀναγκαίαν στιγμήν.

Καὶ Ἐκεῖνος, κατέχων τὸ κέντρον τοῦ Ναοῦ, μὲ τὴν ἡρεμον καὶ πάντοτε γλυκεῖαν φυσιογνωμίαν του—ἀκόμη καὶ τώρα— ἐδέχετο μὲ ἀγάπην τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τῶν προσκυνητῶν, ὡσὰν νὰ ἀνταπέδιδε μὲ τὸ χαρακτηριστικόν του μειδίαμα, τὸ ὁποῖον ἀκόμη καὶ τώρα ἐπλανᾶτο ἀδιοράτως, τὴν ἀγάπην των καὶ νὰ τοὺς ἠὺχαρίσται, ὡς ἀκριβῶς συνέβαινε κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτὴν του, ὅποτε τὰ συρρέοντα καὶ τότε πλήθη τὸν ἐπλήρουσαν χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Σημειωτέον ὅτι ἡ εἰδησις τοῦ θανάτου ἐγνωστοποιήθη εἰς τὸ κοινὸν διὰ τῶν ἐφημερίδων, αἵτινες ἀφιέρωσαν στήλας μὲ βιογραφικὸν σημεῖωμα καὶ ἐτόνισαν τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ μεταστάντος, καὶ ἀπὸ τοῦ ραδιοφώνου εἰς ἔκτακτον ἀνακοίνωσιν.

Τὴν ἑσπέραν τῆς Πέμπτης κατέφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὁ πατὴρ Πολύκαρπος Μεταξᾶς, προϊστάμενος τῶν Ο.Χ.Ε. Θεσ/νίκης, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μέρος εἰς πρωϊνὴν Λειτουργίαν τελεσθεῖσαν ἀπὸ 6-8 π.μ. τῆς Παρασκευῆς χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Κεφαλληνίας κ. Προκοπίου, ὅστις ἠναγκάσθη ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τόσας ἡμέρας μακρὰν τῆς ἕδρας του.

Καὶ ἐξημέρωσεν ἡ Παρασκευὴ!

Ἀπὸ πρωΐας ὁ Ναὸς κατεκλύσθη ἀσφυκτικῶς καὶ ὁ κῆπος ὁ δεξιὰ τοῦ Ναοῦ, ἡ πλατεῖα ἢ πρὸ τοῦ Ναοῦ καὶ αἱ ὁδοὶ Ἀκαδημίας καὶ Μαυροκορδάτου εἶχον ἐπίσης κατακλυσθῆ ἀπὸ πλήθη, τὰ ὁποῖα ἀπὸ μεγαφῶνων παρηκολούθησαν τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν.

Ἡ Ἀκολουθία ἐτελέσθη μεταξὺ 10.30' καὶ 13ης μέσημβρινῆς. Προέστη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἰερώνυμος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων: Μαρωνείας, Τριφυλίας, Κεφαλληνίας καὶ Ἀττικῆς - Μεγαρίδος, ὡς καὶ τῶν Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν Ἐπισκόπων κ. κ. Βασιλείου καὶ Εὐθυμίου. Παρέστησαν ὁ Ἀντιπρύτανης κ. Ἀ. Φυτράκης, σύσσωμος ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ καὶ ὁ κοσμήτωρ αὐτῆς κ. Κων. Μπόνης.

Ἐπικηδεῖους ἐξεφώνησαν κατὰ σειράν: 1) ὁ Αἶδης. κ. Κωνσταντῖνος Ἀνδρουλάκης Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου τοῦ Κλήρου, τὴν ἀντιπροεδρείαν τοῦ ὁποῖου κατεῖχεν ὁ μεταστάς· 2) ὁ Σεβ. Μαρωνείας καὶ ὁ Μακαριώτατος ἀπεχαιρέτη-

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΗΣΙΩΤΟΥ

Ἡ ἄνθησις τῆς κατηχητικῆς διακονίας κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας εἰς τὴν πατρίδα μας ὀφείλεται ἀναμφιβόλως εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν μερικῶν προσωπικοτήτων, αἱ ὁποῖαι μὲ ἐνθουσιασμόν εἰργάσθησαν διὰ τὴν ἐξάπλωσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων. Μία τοιαύτη προσωπικότης ὑπῆρξε καὶ ὁ πατὴρ Ἄγγελος Νησιώτης.

Οὗτος συνέχισε καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κατηχητικὸν ἔργον τοῦ αἰμνήστου πατρὸς Μάρκου Τσακτάνη. Αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαι «Ὁρθόδοξοι Χριστιανικαὶ Ἐνώσεις» τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, μετὰ τῶν ὁποίων συνεχωνεύθησαν καὶ αἱ Ἐνώσεις τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης Πλάκας, ἀναπτύξασαι δραστηριότητα ὑπερενωριακῆς ἀκτινοβολίας, ἰδρυσαν ἑκατοντάδας Κατηχητικῶν σχολείων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐφοίτησαν πολλαὶ χιλιάδες ἑλληνοπαίδων.

Τὰ Κατηχητικά αὐτὰ Σχολεῖα εἶχον ἰδικὸν τῶν ἀντικειμενικὸν Πνεῦμα καὶ παρουσιάζουν μερικὰ εἰδολογικὰ γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα ἐν πολλοῖς διαφέρουν τῆς εἰδολογικῆς κατευθύνσεως ἐτέρων κατηχητικῶν κινήσεων. Ἐὰν ἕτεραι κατηχητικαὶ προσπάθειαι ἀπέβλεψαν περισσότερο εἰς τὴν συστηματικὴν ἐκπαίδευσιν Κατηχητῶν καὶ τὸν καταρτισμὸν ὠλοκληρωμένων Κατηχητικῶν Βοηθημάτων, ἡ Κατηχητικὴ διακονία τοῦ πατρὸς

σαν δὲ τὸν νεκρὸν ἐκ τῆς Ο.Χ.Ε.Ν. ὁ κ. Χρ. Ἀργυρακόπουλος, ἐκ μέρους φίλων ὁ Δικηγόρος κ. Κουτσογιαννόπουλος καὶ ἐκ τῆς Ο.Χ.Ε.Κ. ἡ δ/νίς Δέσποινα Δημητριάδου.

Μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν, ἡ σορὸς μετεφέρθη εἰς τὸ ἐν Ἐκάλῃ ἰδιόκτητον κτῆμα τῆς Ο.Χ.Ε.Κ., ὅπου καὶ κατ' ἐκφρασθεῖσαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐτάφη παρὰ τὸν Ναὸν τῶν Ἀγίων Ἀγγέλων, ἱερὸν προσκύνημα καὶ πολύτιμον ἀπόκτημα τῶν μελῶν τῶν Ἐνώσεων, διὰ τὴν ἰδρυσιν καὶ τὴν προκοπὴν τῶν ὁποίων κατηνάλωσεν ὁ μεταστάς τὸν βίον του.

Ἄγγελου ἐστράφη περισσότερο πρὸς ἑτέρας κατευθύνσεις, τοῦθ' ὅπερ δημιουργεῖ καὶ τὴν ἰδιοτυπίαν αὐτῆς. Ἡ ἰδιοτυπία αὕτη εἶναι ἔκδηλος εἰς τὰ ἑξῆς σημεῖα:

α) Ἐὰν ἄλλαι Κατηχητικαὶ κινήσεις ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ μοναστικῶν ἀδελφοτήτων, ἀποτελουμένων ἐξ ἀγάμων μελῶν, τὸ κατηχητικὸν ἔργον τοῦ πατρὸς Ἄγγελου ἔχει ὡς ἀφετηρίαν τὸ ποιμαντικὸν ἔργον ἐγγάμου ἐφημερίου. Δι' αὐτὸ ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ του ἔθετε τὴν σφραγιδα τῆς εἰς τὰς προσπαθείας αὐτοῦ.

β) Ἡ κατηχητικὴ διακονία τοῦ πατρὸς Ἄγγελου, μολονότι ἀνεπτύχθη εἰς ὑπερενοριακὴν ἀκτίνα καὶ κλίμακα, εἶχεν ὡς σταθερὸν ὄρμητήριον τὴν ἐνοριακὴν ἐργασίαν τοῦ Ἰ.Ν. τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ διακεκριμένος κληρικὸς ἀνέπτυξεν ἀξιολογωτάτην ποιμαντικὴν δρᾶσιν. Ὁ μετὰ τοῦ ἐνοριακοῦ ἔργου — μερικὸς ἔστω — σύνδεσμος τῆς κατηχητικῆς προσπαθείας τοῦ πατρὸς Ἄγγελου εἶναι ἐν ἑκ τῶν θετικῶν στοιχείων αὐτῆς.

γ) Ἀξιόλογος ἔπειτα ὑπῆρξεν ὁ λειτουργικὸς προσανατολισμὸς τῆς κατηχητικῆς κινήσεως τῶν «Ὁρθοδόξων Χριστιανικῶν Ἐνώσεων». Ἐὰν ἕτεραι κατηχητικαὶ κινήσεις περιώρισαν τὴν λειτουργικὴν ἢ μυσταγωγικὴν ζωὴν μόνον εἰς τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐνσυνείδητον χρῆσιν τῶν μυστηρίων τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως καὶ τῆς Θ. Κοινωνίας, αἱ «Ὁρθόδοξοι Χριστιανικαὶ Ἐνώσεις» καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν ἰδρυθέντα Κατηχητικὰ Σχολεῖα κατέβαλον προσπαθείας πρὸς καλλιέργειαν μιᾶς πλέον ὠλοκληρωμένης λειτουργικῆς ζωῆς καὶ κινήσεως. Ἡ συχνὴ τέλεσις ἀκολουθιῶν, παρακλήσεων, Ἑσπερινῶν, ἀγρυπνιῶν, παννυχίδων καὶ τῆς Θ. Λειτουργίας· ἢ ὀργάνωσις χορωδιῶν, αἱ ὁποῖαι ψάλλουν εἰς πάσας τὰς ἱεροτελεστίας ταύτας· ἢ ὑπὸ τῶν νεανίδων προπαρασκευὴ τοῦ προσφόρου καὶ ἢ καλλιέργεια τῆς ἱερᾶς χειροτεχνίας πρὸς δημιουργίαν ἀντικειμένων, χρησιμοποιοιμένων εἰς τὴν λατρείαν, ἢ πρὸς διακόσμησιν τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου· ἢ καλλιέργεια οὐ μόνον τοῦ χριστιανικοῦ ἕσματος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνολογίας — πάντα ταῦτα εἶναι μερικαὶ ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικωτέρας ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῶν «Ὁρθοδόξων Χριστιανικῶν Ἐνώσεων».

Ὁ πατήρ Ἄγγελος ἦτο ἐνσαρκωτῆς τῆς ἀντιλήψεως, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον πρέπει νὰ εἶναι ὁ κύριος φορεὺς τῆς λειτουργικῆς μορφώσεως καὶ ἀγωγῆς, ἥτις ἀποβλέπει εἰς τὴν μόρφωσιν τόσον διὰ τὴν λατρείαν, δηλαδὴ διὰ τὴν μετὰ κατανοήσεως ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ ἐκ τῆς λατρείας, τ.ἔ. διὰ τῆς ἐν τῷ καθ' ὄλου χριστιανικῷ κατηχητικῷ καὶ μορφωτικῷ ἔργῳ χρήσεως καὶ οἰκειώσεως τῶν ἀπαραμίλλων μορφωτικῶν ἀγαθῶν καὶ θησαυρῶν τῆς Ὁρθοδόξου Λατρείας.

δ) Τέταρτον τέλος εἰδοποιὸν γνώρισμα τῆς Κατηχητικῆς διακονίας τοῦ πατρὸς Ἀγγέλου ἦτο ἡ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς τῆς ὀλότητος ἔνταξιν αὐτῆς εἰς μίαν γενικωτέραν προσπάθειαν ἱκανοποιήσεως τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῆς νεολαίας. Ἡ ἴδρυσις Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, οἰκοτροφείων μὲ αἰθούσας διὰ νυκτερινὰ μαθήματα, ἐργαστηρίων, κατασκευάσεων καὶ ἐνοριακῶν κέντρων νεότητος συνετέλεσε τὰ μέγιστα, ὥστε πολλοὶ νέοι καὶ ἰδίως νεάνιδες νὰ μὴ φοιτοῦν ἀπλῶς εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ ἔχουν ἰσόβιον σύνδεσμον μὲ τὴν Ἐκκλησίαν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, καθίσταται φανερόν, ὅτι ἡ Κατηχητικὴ διακονία τοῦ πατρὸς Ἀγγέλου ἀποτελεῖ μίαν ἀξιόλογον σελίδα εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὅδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

Ο ΠΟΙΜΗΝ Ο ΚΑΛΟΣ

Πρότυπον καλοῦ ποιμένος, ὡς διαζωγραφεῖ αὐτὸν τὸ Εὐαγγέλιον, ὑπῆρξεν ὁ προσφάτως μεταστάς εἰς τὰς αἰωνίους μονάς π. Ἄγγελος Νησιώτης.

Τέκνον τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐμφορούμενος ἀπὸ τὰ ἰδεώδη καὶ τὰ βιώματα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, εἰργάσθη ἐπὶ ἡμῖσιν καὶ πλέον αἰῶνα ἐν Ἀθήναις, εἰς τὸν Ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, μὲ φωτεινὸν ζῆλον, εὐαγγελικὴν διάκρισιν καὶ ἀκοίμητον ἐνδιαφέρον, ἀποδοὺς εἰς τὸν Κύριόν του πολλαπλάσια τὰ τάλαντα τὰ ὅποια τοῦ εἶχεν ἡθεὶς Χάρις ἐμπιστευθῆ. Παρὰ δὲ τὸ ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἐγγάμου κλήρου, ἀπεδείχθη εὐζωνος καὶ ἐπετέλεσεν ἔργον ἐπιβλητικὸν καὶ γόνιμον, ἰδία μεταξὺ τῆς νεότητος. Ὁ ζῆλος του δὲν ἐγνώριζε τὰ ὅρια, τὰ ὅποια ἢ κατὰ κόσμον λογικῇ ὑπαγορεύει. Ἐχων ἡνίοχον τῶν σκέψεων, τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν πράξεών του αὐτὸν τὸν Κύριον, ἀπεδύθη εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, μὲ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὑποδειγματικὴν προσήλωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου ποιμαντικῆς δεοντολογίας, μὲ πρῶτιστον δὲ κῆδος νὰ προφέρῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὰς ὑπ' αὐτοῦ διαπαιδαγωγημένας ἐν Χριστῷ ψυχάς, καλλιεργῶν εἰς αὐτάς τὸ ὑγιὲς ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα.

Ὅντως «ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν», ψυχὴ διψῶσα τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἐνοριτῶν του καὶ μὲ πηγαίαν φαντασίαν, τὴν ὁποίαν συνεδύαζε πρὸς μίαν ἔξοχον πρακτικότητα, ἀνέπτυξε δρᾶσιν καρποφόρον καὶ θεάρεστον. Τὸ ταπεινὸν του φρόνημα, ἔρμα σωτήριον, τὸν ἀπῆλλαττεν ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῶν ἀκροτήτων καὶ τὸν ἐκράτει πάντοτε σεμνὸν ἐργάτην τῆς Ἐκκλησίας, ἀναδείξαν αὐτὸν λαμπρὸν κόσμημα τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, εἰς τὸν ἐφημεριακὸν κλῆρον τῆς ὁποίας ἀνῆκεν. Ὁ π. Ἄγγελος Νησιώτης εἶχε σύνεσιν καὶ πόθον εἰς κάθε βῆμα του, ἀποβλέπων εἰς μόνην τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἀγίας Ὁρθοδοξίας μας.

Ὁ «ἀκάθιστος» βίος του εἶναι ὑπόδειγμα ὀρθοῦ καὶ ἀκοιμήτου ἀνταποκρίσεως καὶ προσφορᾶς πρὸς ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν ἀπαίτησιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοὺς κληρικούς της. Ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν ἀπεριορίστως καὶ τὴν ἀγάπην αὐτὴν ἐνέπνεεν εἰς τοὺς πιστοὺς διὰ τῶν λόγων του καὶ τοῦ παραδείγματός του.

Μὲ κέντρον τὸν ἐνοριακὸν του ναὸν τῆς «Ζωοδόχου Πηγῆς», διεμόρφωσεν ἔργον ὑπερενοριακοῦ χαρακτήρος, ἀκτινοβολοῦν εἰς τὸ πανελλήνιον. Κατηχητῆς τῆς νεότητος κατὰ τὰ πρότυπα τῆς

Ο Κ Α Τ Η Χ Η Τ Η Σ

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἀξιολογήσωμεν τὸ ἔργον τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς Ἀγγέλου Νησιώτη, θὰ συναντήσωμεν δυσκολίας πρὸ μιᾶς τόσοσιν πολυσχιδοῦς προσωπικότητος τῆς συγχρόνου ἐκκλησιαστικῆς μας ἰστορίας.

Δὲν θὰ δυσκολευθῶμεν ὅμως νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἓν βασικὸν σημεῖον, τὸ ὁποῖον δίδει εἰς ἡμᾶς τὸ «κλειδί» τῆς ὅλης προσωπικότητος τοῦ πατρὸς Ἀγγέλου: Κατηχητής.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ πατὴρ Νησιώτης ἐχρησιμοποίει πάντο-

ἀρχαίας Ἐκκλησίας, μετέδωσε τὸ φῶς καὶ τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ διὰ τῆς λειτουργικῆς ζωῆς εἰς γαλαξίαν ὄλον ψυχῶν ἐπὶ συναπτὰς δεκαετίας, μὴ παραλείπων, παραλλήλως, καὶ τὴν διακονίαν εἰς τὸν τομέα τῆς ἐμπράκτου ἀγάπης. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἀθορύβως, μὲ δωρικὴν σεμνότητα καὶ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ δύναται νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὴν περίπτωσίν του ἢ ρῆσις Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου: «μυστήριον κραυγῆς ἐν ἡσυχίᾳ Θεοῦ», δηλαδὴ γεγονότα ἀξία διατόρου ἐπαίνου, τετελεσμένα ὅμως μέσα εἰς τὸ ἡσύχιον πνεῦμα τῆς εὐαγγελικῆς ταπεινοφροσύνης.

Ἡ εἰς Κύριον ἐκδημία του ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ συνειδητοποιήσῃ τὴν προσφοράν του καὶ νὰ αἰσθανθῇ συγκλονιστικῶς ὁποῖον ἄνδρα ἔστερήθη. Κληρικοὶ ὡς ὁ μακαριστὸς π. Ἀγγελος δὲν εἶναι συχὸν φαινόμενον. Ἐμφανίζονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ νὰ παραδειγματίζουν τὰς χριστιανικὰς γενεὰς καὶ νὰ ἀποτελοῦν οἰσθηλασίαν διὰ τοὺς ἐργάτας τοῦ Εὐαγγελίου. «Πάντα ἰσχύοντες ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτοὺς Χριστῷ», ἀποδεικνύουν ὅτι ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀγνή καὶ φλογερὰ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστόν, πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθοῦνται καὶ ἀναζοῦν ἡμέραι ἔνδοξοι τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ π. Ἀγγελος, μὲ τὸ γόνιμον ἔργον του ὡς κληρικοῦ, ἐπραγματοποίησε τὸ ὄνομα του. Ἀπεδείχθη ἄγγελος καὶ εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ζωῆς του καὶ εἰς τὴν ἀποστολήν του, «εἰς διακονίαν ἀποσταλεῖς» διὰ τοὺς «μέλλοντας θερίζειν σωτηρίαν». Ἡ μνήμη του θὰ σελαγίζῃ ἐς αἶν καὶ θὰ ἐμπνέῃ. Θὰ εἶναι ἓν «ἄγγελμα» πρὸς τοὺς ἐπιγενεστέρους, ἐν «εὐαγγέλιον» ἐκ τῆς θείας πραγματικότητος τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

B. M.

τε τὸν τίτλον αὐτὸν τοῦ Κατηχητοῦ, παρ' ὅλους τοὺς ἄλλους τίτλους καὶ τὰ ὀφθίγια (τὰ ἀνώτερα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ λάβῃ εἰς ἔγγαμος κληρικός), διὰ τῶν ὁποίων εἶχε τιμήσει αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία.

Τοῦτο δὲν εἶναι τι τὸ τυχαῖον ἢ γνώρισμα ἐξωτερικὸν τοῦ ἀνδρός. Δὲν εἶναι δηλαδὴ εἰς τίτλος, ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖ ἀπλῶς, ὅτι ὁ π. Ἄγγελος ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς κατηχητικῆς κινήσεως εἰς τὴν Πατρίδα μας, ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπικράτησιν καὶ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ὁ πνευματικός, ὁ ὁποῖος διεπαιδαγώγησε πλῆθος νέων καὶ νεανίδων, πολλοὶ τῶν ὁποίων κατέχουν σήμερον ἀνωτέρας καὶ ἀνωτάτας θέσεις εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν διανόησιν. Ἐπίσης δὲν πρόκειται ἀπλῶς διὰ τὸν ἐμπνευστήν, διὰ τὸν κατευθυντήριον νοῦν διαφόρων ὀρθοδόξων νεανικῶν ὀργανώσεων.

Βεβαίως ὅλα αὐτὰ δικαιῶνουν πλήρως τὸν τίτλον Κατηχητῆς. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον εἶναι περισσότερον βασικόν, εἶναι ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου ὁ π. Ἄγγελος ἐποποθέτησεν ἑαυτὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Εἶχεν πλήρη συναίσθησιν, ὅτι ὡς πρεσβύτερος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔχει ἰδίαν ὑπόστασιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ συνεπῶς ἰδίαν ποιμαντικὴν εὐθύνην.

Ὁ Πρεσβύτερος- Κατηχητῆς π. Ἄγγελος Νησιώτης, κινούμενος ἐντὸς τοῦ πνευματικοῦ χώρου τῆς Ἐκκλησίας, ἀναζητεῖ τρόπους καὶ μεθόδους πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀποστολῆς, τὴν ὁποίαν ἐκλαμβάνει ὡς ἀποστολὴν Ποιμένος-Κατηχητοῦ. Τοῦτο φανερώει τὴν συναίσθησιν, ὅτι δι' αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος συνιστᾷ διὰ τῆς ἱερωσύνης του ἓνα χάρισματοῦχον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἰδίαν θέσιν ἐν Αὐτῇ καὶ ἰδίαν ἀποστολήν. Ἐνα χάρισματοῦχον, ὁ ὁποῖος κινεῖται ἐντὸς τοῦ πνευματικοῦ χώρου τῆς Ἐκκλησίας καὶ εὐρίσκεται εἰς σχέσιν διακονίας πρὸς τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τῶν ὁποίων συναποτελεῖ τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Οὕτως ὁ π. Ἄγγελος διὰ τῆς ζωῆς του καὶ διὰ τοῦ ἔργου του κατάρθρωσε κάτι, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας εἶναι πολὺ σημαντικόν: Ἦνωσεν ἐσωτερικῶς τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου πρὸς τὸ χάρισμα τοῦ Ποιμένος-Κατηχητοῦ.

Ἄλλὰ ὁ π. Ἄγγελος ἦτο ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἰκανότητα νὰ μεταδίδῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὸ ἴδιον χάρισμα. Εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸ ἐξῆς παράδειγμα: Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ὁ π. Ἄγγελος εἰργάσθη ἐντατικῶς καὶ ἐδημιούργησε κατηχητικούς πυρῆνας μετὰ τῶν προσφύγων εἰς

πολλὰς συνοικίας τῶν Ἀθηναίων. Καὶ οἱ χαρισματοῦχοι αὐτοὶ κατηχηταὶ ἀπετέλεσαν δυναμικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν ὅλην κατηχητικὴν διακονίαν τῶν μετέπειτα δεκαετιῶν. Ἀκόμη εἶναι ἐνδεικτικόν, ὅτι ὁ π. Ἀγγελος ἐφρόντιζε καὶ διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων διὰ τὴν θεμελίωσιν καὶ μελλοντικὴν ἐπιβίωσιν τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι κατῴρθωσε νὰ μεταδώσῃ τὸ χάρισμα αὐτὸ τοῦ Κατηχητοῦ εἰς ἓν σημαντικὸν πλῆθος νέων καὶ νεανίδων, διότι καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκογένειαν εἶχε μεταβάλει εἰς κατ' οἶκον Ἐκκλησίαν τῶν χαρισματοῦχων τοῦ Θεοῦ.

Τὸ μήνυμα λοιπόν, τὸ ὁποῖον μεταδίδει εἰς ἡμᾶς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς κληρικούς ὁ π. Ἀγγελος εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνάγκη σήμερον ἡ Ἐκκλησία μας: Εἶναι ἡ συναίσθησις, ὅτι κατέχομεν ἰδίαν θέσιν ἐντὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐντὸς τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ὅτι τὴν θέσιν αὐτὴν δὲν τὴν λαμβάνομεν αὐθεντικῶς, δὲν τὴν δίδει εἰς ἡμᾶς δηλαδὴ τὸ γεγονὸς καὶ μόνον τοῦ ἀξιώματος, ἀλλὰ τὴν καταλαμβάνομεν καὶ διὰ τῆς ἐν ταπεινώσει ἀσκήσεως τῆς διακονίας ἡμῶν, ἀναλόγως τοῦ χαρίσματος ἐκάστου. Ὅτι μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπανακτῶμεν τὴν ἐπαφὴν μὲ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ὁ λόγος μας ἔπαυσε νὰ συγκινῇ διότι δὲν ἐγγίζει τὰ ἰδικὰ του προβλήματα καὶ τὰ ἰδικὰ του ἐνδιαφέροντα.

Καὶ τὸ μήνυμα αὐτὸ πρέπει νὰ μᾶς ἐμβάλῃ εἰς τὴν ἐξῆς σέψιν: Ἐὰν ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἀπόστασιν, ἡ ὁποία ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ἰδικῆς μας «αὐθεντικῆς» συμπεριφορᾶς καὶ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ὅχι εἰς τὴν ἀπόστασιν, τὴν ὁποίαν τυχὸν διατηροῦν οἱ ἄνθρωποι ἐκ σεβασμοῦ πρὸς ἡμᾶς, ὅταν μᾶς ἀντιλαμβάνονται ὡς πνευματικούς ὁδηγούς καὶ ποιμένας, ἀλλὰ τὴν ἀπόστασιν, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς δημιουργοῦμεν, διότι θεωροῦμεν αὐτὴν ὡς «δικαίωμα» τοῦ ἀξιώματός μας, δὲν θὰ ἔχωμεν συλλάβει τὸ νόημα τῆς διακονίας μας, θὰ ἔχωμε προδώσει τὴν ἀποστολὴν μας εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον.

Ἡ διακονία λοιπόν, ἡ ἀνάληψις τῆς ἰδίας εὐθύνης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τὸ χάρισμα καὶ ἡ ἐνταξίς τοῦ χαρίσματος αὐτοῦ εἰς τὰς λειτουργίας τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἰδοὺ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς Ἀγγέλου Νησιώτη, ἰδοὺ ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ κληρονομία πρὸς ἡμᾶς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἀγωνιζομένης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ε Π Ι Τ Η Ε Κ Δ Η Μ Ι Α Τ Ο Υ

Ὁ πνευματικός μας Γενάρχης ἔπαυσε νὰ εὐρίσκεται μεταξύ μας! Ὁ πανύψηλος πλάτανος, τοῦ ὁποίου αἱ ῥίζαι ἔφθανον εἰς διεθνή ἐδάφη, καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ὁποίου ἐπὶ δεκαετηρίδας ἀνεπαύθημεν, κατέπεσεν. Τὸ αἰωνόβιον καρποφόρο δένδρο, ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ ὁποίου πολλάκις ἐχορτάσθημεν, ἐξερριζώθη πρὸς μεταφύτευσιν εἰς τὸν χῶρον τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ κελαρύζουσα δροσοβόλος πηγὴ, ἐκ τῶν ζωογόνων ναμάτων τῆς ὁποίας συχνὰ ἐποτίσθημεν, ἐστείρευσε. Ὁ ἀριστοτέχνης σμιλευτὴς τῶν ψυχῶν καὶ ἐπιδέξιος τορνευτὴς τῶν χαρακτήρων ἀνεχώρησε. Ὁ φωτισμένος χειραγωγὸς καὶ ποδηγέτης χιλιάδων ἀνθρώπων ἔπαυσε ἀναπνέων. Ὁ σοφὸς ἐμβολιαστὴς τῶν ἀνθρωπίνων πνευμάτων ἐξεδήμησε εἰς Κύριον. Ὁ ἐμπνευσμένος βαθμοφόρος τοῦ Ἐπιτελείου τῆς παρατάξεως Κυρίου ἔπεσε ἀγωνιζόμενος ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ προμαχῶνος. Ὁ θεμελιωτὴς τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ Εὐεργέτης τῆς Ἑλληνικῆς Νεότητος ἐξεδήμησε πρὸς τοὺς πατέρας του καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Ἡ αἰφνιδία ἀναχώρησις του ἀφήνει δυσαναπλήρωτον κενὸν καὶ γεμίζει τὶς καρδιὰς ὄλων ἀπὸ λύπη. Ἀνάλογον, ὡς ἐκ τούτου, τυγχάνει καὶ τὸ προβαλλόμενον ἐξ αὐτῆς πένθος. Εἶναι πένθος ἰδιαζούσης σημασίας, ἀσυνήθους ἐκτάσεως καὶ περιεχομένου. Εἶναι πένθος Ἐκκλησιαστικὸν καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἐφάπτεται πλήθους πιστῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Πάντως δὲν εἶναι πένθος σύνηθες ἢ πένθος ἐπιφανείας, ἡθοποιίας καὶ ἀεελπισίας, ἀλλ' εἶναι πένθος ἱερόν, πένθος σιγῆς, πένθος βάθους ψυχῆς, ποῦ προξενεῖ ἀλαλήτους στεναγμοὺς καὶ ὄλολυγμούς. Καὶ δὲν θὰ ἦτο κανεὶς ἔξω τῆς πραγματικότητος, ἐὰν τοῦ ἔδιδε σφραγίδα πένθους Βιβλικῆ καὶ Πατριαρχικῆ, παρόμοιον τοῦ ὁποίου ἀναφέρεται εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως (Μ. 4-11) ὡς λαβὸν χώραν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, παρὰ τὴν ἄλωνα Ἀτάδ, κατέναντι τῆς Δρυὸς Μαμβρῆ, ὅπου ὁ Ἰωσήφ, ἐπικεφαλῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐνεταφίασεν, ἐν ἐπισήμῳ πομπῇ, τὸν Γενάρχην του καὶ Πατριάρχην τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ Ἰακώβ.

Ἄλλ' εὐτυχῶς ὅτι εἶναι καὶ πένθος Χριστιανικόν. Διὰ τοῦτο ἡ ἔκτασις τῆς λύπης καὶ ὁ τόνος τοῦ πόνου μετριάζεται πολὺ, ἐκ τῆς συνδεδεμένης, ἀναποσπάστως, πρὸς αὐτὸ ἐ λ π ῖ δ ο ς ποὺ παρέχει ἡ π ῖ σ τ ι ς εἰς τὴν συνέχισιν τῆς ζωῆς πέραν τοῦ τάφου, καὶ ἡ ἀδιάψευστος προσδοκία τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. Ἡ παρήγορος αὐτὴ πληροφορία ἐγγυᾶται ὅτι δὲν ἐκφέρεται νεκρός, ἀλλὰ ξεπροβοδίζεται ζῶν πρὸς τὴν χώραν τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ ἀκριβέστερον προπέμπεται πρέσβυς, πρεσβύτης, ἵνα, ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν πρεσβυτέρων, τῶν κυκλούντων τὸ θυσιαστήριον τοῦ οὐρανοῦ, πρεσβεύῃ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κυβερνήτου τοῦ σύμπαντος, τοῦ φέροντος τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἡ λύπη συνεπῶς δὲν πρέπει νὰ ἐξέρχεται τοῦ μέτρου τοῦ ἐπιτρεπτοῦ διὰ νὰ μὴ γίνῃ κανεὶς μιμητῆς τῶν κατὰ κόσμον λυπουμενῶν, οἱ ὅποιοι, ὡς μὴ ἔχοντες ἐλπίδα, εἶναι νεκροὶ θάπτοντες τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. Θαρσεῖτε λοιπόν, διότι ὁ ἐξασφαλίσας εἰς ἡμᾶς ἐπίγειον κατάλυμα δέεται τώρα εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ τὴν πρόοδον τοῦ θεμελιωθέντος ἔργου του. Ὁ ἐπίγειος Ἄγγελος μετετέθη εἰς τοὺς χοροὺς τῶν Ἀγγέλων καὶ λειτουργεῖ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρωτοτόκων τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων.

Ὅτι δὲ ἡ διατήρησις τοῦ θάρρους ἐπιβάλλεται εἰς παρομοίας περιπτώσεις μαρτυρεῖται ποικιλοτρόπως ἐκ τῶν γεγονότων τῆς Ἱστορίας. Οὕτω μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωϋσέως ὁ Θεὸς ἐνθαρρύνει τὸν διάδοχον τοῦ μεγάλου Προφήτου Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ διὰ τῶν λέξεων: Ἰσχυε καὶ ἀνδρίζου, μόνον ἰσχυε καὶ ἀνδρίζου καὶ συνέχισε τὸν ἀγῶνα, διότι δὲν θὰ σ' ἀφήσω, καὶ δὲν θὰ σ' ἐγκαταλείψω. Καὶ ὁ Κύριος, πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἐνίσχυε καὶ ἐνεθάρρυνε τοὺς λυπημένους μαθητάς Του βεβαιῶν αὐτοὺς ὅτι καί: αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς των εἰσὶν ἠριθμημέναι, ὅπερ ἐσήμαινεν ὅτι θὰ ἦτο συνεχῶς καὶ ἀοράτως πλησίον αὐτῶν.

Γνωστὴ ἐπίσης τυγχάνει καὶ ἡ περιπέτεια τοῦ Ἀλεξανδρίνου πλοίου, τὸ ὅποιον ἐδοκιμάσθη ἐπικινδύνως εἰς τὸ πέλαγος τοῦ Ἀδρίας (Πράξ. κζ' 4-43), ὥστε οἱ ἐπιβάται του κατελήφθησαν ὑπὸ ναυτίας καὶ σχεδὸν παρητήθησαν τοῦ περαιτέρω δικαιώ-

ματος τῆς ζωῆς. Ἄλλ' εὐτυχῶς ὅτι εὐρίσκετο μεταξύ των ὁ κακοπαθῶν «ὡς κακοῦργος» δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ Παῦλος, ὅστις τοὺς συνέστησε νὰ λάβουν θάρρος καὶ νὰ εὐθυμήσουν, διότι ἐξεδόθη ἀπόφασις φέρουσα τὴν ὑπογραφὴν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἐχαρίζετο ἡ ζωὴ εἰς ὄλους τοὺς, ἐξ αἰτίας τῆς τρικυμίας, ὑποψηφίους μελλοθανάτους ἐπιβάτας. Θὰ ἐταλαιπωροῦντο μὲν σκληρῶς, ἀλλὰ τελικῶς θὰ ἔφθανον σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς εἰς τὸν προορισμὸν τους. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις ὅμως τῆς ἰσχύος τῆς Θείας ἀποφάσεως ἦτο ἡ σύμπνοια καὶ πειθαρχία πληρώματος καὶ ἐπιβατῶν διὰ τὴν τήρησιν τῆς εὐταξίας καὶ ἀλληλοβοηθείας, πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου. Καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι παρ' ὀλίγον νὰ ἀκυρωθῇ ἡ ὑπογραφή τοῦ Δημιουργοῦ ἐξ ἀφορμῆς τῆς δυστροπίας καὶ ἀπειθαρχίας μιᾶς ὁμάδος ναυτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπειράθησαν νὰ λιποτακτῆσουν μὲ τὴν βάρκα τοῦ πλοίου, ἀλλ' ἐξηναγκάσθησαν τελικῶς νὰ παραμείνουν ἐπ' αὐτοῦ, καθότι ὁ Παῦλος ἐπληροφόρησε τοὺς ἀρμοδίους ὅτι ἐὰν οἱ ναῦται δραπετεύσουν καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἐπιβάται θανασίμως θὰ κινδυνεύσουν.

Κατὰ παραπλήσιον τρόπον ριπίζεται ὀλίγον ἤδη ἡ πνευματικὴ Ναῦς, τὴν ὁποίαν κατεσκεύασεν ὁ πνευματικὸς μας Νῶε, καὶ ἴσως μερικοὶ ἐκ τῶν ἐπιβατῶν νὰ ἐδίστασαν, διότι ἐποτίσθησαν ἀπὸ τὴν ἀρμύρα τῆς θλίψεως. Πρέπει ὅμως νὰ πληροφορηθοῦν ὅτι ὑπάρχει πανομοιότυπος πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν τοῦ Δημιουργοῦ πὺ πληροφορεῖ ὅτι: θριξ ἐκ τῆς κεφαλῆς οὐδενὸς πεσεῖται, ὑπὸ τὸν ἀπαράβατον ὄρον ὅτι: ἕκαστος ἐφ' ᾧ ἐτάχθη, θὰ τελέσῃ τὸ καθήκόν του μὲ τὴν συναίσθησιν ὅτι πολιτεύεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν σφραγίδα φέρει τὸ ἔργον. Ἄς μὴ ταράσσεται συνεπῶς ἡ καρδία αὐτῶν, διότι τὸ σκάφος πλέει προσανατολισμένον πρὸς τὸν πολιτικὸν ἀστέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· τὰ βάρηρα του εἶναι Θεοσύστατα καὶ ἡ πλοκὴ του φέρει μείγμα Θεοπνευστίας· ἔχει τὴ Σημαία τοῦ Σταυροῦ καὶ εἰς τὸ πηδάλιον ἐπαγνυπνεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰδρυτοῦ του ἐνισχυμένο ἀπὸ τὶς ἀκτῖνες τοῦ φλογοβόλου βλέμματος τοῦ Παντοκράτορος Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἐκτὸς αὐτοῦ εὐρισκόμενοι καὶ καθ'

οίονδήποτε τρόπον ἐρχόμενοι εἰς λῆψιν ἐπαφῆς πρὸς τὸ ἔργον, ὀφείλουν νὰ προσέξουν καὶ νὰ τὸ βοηθοῦν, ἵνα συνεργοὶ τοῦ Θεοῦ εὐρεθοῦν. Ἰδίως δὲ οἱ ἐντὸς αὐτοῦ ἐργαζόμενοι πρέπει νὰ ἐντείνουν τὰς προσπάθειάς των καὶ νὰ συνεχίσουν μὲ τὸ συναίσθημα τοῦ νικητοῦ τὴν τέλεσιν τῶν καθηκόντων τους, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τὴν προτροπὴν: Θαρσεῖτε τοίνυν, θαρσεῖτω λαὸς τοῦ Θεοῦ. Ξένοι στείρων φανατισμῶν, ἄμοιροι χλιαροτήτων: σύμψυχοι, τὸ ἐν φρονούντες, βάσει τῆς εἰρηνικῆς ὑποθήκης τοῦ ἐκλιπόντος ποιμενάρχου των, νὰ διατηρήσουν τὸ οἰκογενειακὸν σχῆμα καὶ νὰ μεταφράσουν ἐμπράκτως, καὶ κυριολεκτικῶς τὴν σημασίαν τῆς λέξεως Ἐνωσις, τόσον ἐσωτερικῶς, ὡς μόνιμον δεσμὸν τῶν μελῶν, ὅσον καὶ ἐξωτερικῶς, ὡς ἔργου ἐνθυμίζοντος κλῶνον ἐξηρητημένον ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου τῆς Ἐκκλησίας.

Τοῦτο ἄλλωστε ἐκφράζουν τόσον αἱ φράσεις τῆς Ἀρχιερατικῆς προσευχῆς τοῦ Σωτῆρος «ἵνα ἐν ὧσι», ὅσον καὶ ἡ παρακαταθήκη τοῦ Παύλου «τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες». Ἡ πολὺπλευρος ἀποστολὴ καὶ ἐπιτυχία τῆς πνευματικῆς κυψέλης διὰ τὴν ὁποίαν τὴν ἔχει τάξει ὁ Θεός, καὶ μάλιστα μέχρι διεθνοῦς ἐπιπέδου, θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῆς δραστηριότητος τῶν λογικῶν μελισσῶν αὐτῆς. Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ θὰ παρέχῃ πρόσθετον ἀγαλλίασιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Τεχνίτου τῆς Κυψέλης, ὅστις μετὰ πολλῆς παρρησίας θὰ ἀναφωνῇ τό: νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα κατὰ τὸ ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ. Παραλλήλως δὲ ἡ αὐτὴ ἐπιτυχία θὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς πάντα φιλότιμον ἐργάτην τὴν τελικὴν καύχησιν, τὴν ὁποίαν περισσότερον παντὸς ἄλλου δικαιοῦται νὰ ἐξαγγέλλῃ ὁ ἀπερχόμενος ἐκ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ στίβου Ὀλυμπιονίκης: τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. Τοῦτο κατ' ἐπέκτασιν σημαίνει, συμμετοχὴν εἰς τὸ παγκόσμιον προσκλητήριον τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, βάσει τῆς κοινῆς, διὰ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, ὁμολογίας: προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Χ. Γ. ΑΡΓΥΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΡΓΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ

Τὴν 27ην Μαΐου ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Πρωθιερεὺς Ἅγγελος Νησιώτης. Ἡ εἶδησις τοῦ θανάτου τοῦ ὡς ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ διεδόθη ἀνὰ τὸ πανελλήνιον. Ἀρχιερεῖς, Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, Καθηγηταὶ Πανεπιστημίων καὶ τῆς Μέσης Παιδείας, πολλοὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες καὶ ὑπάλληλοι, ἐπαγγελματῖαι καὶ πολλαὶ χιλιάδες λαοῦ, ἡγουμένου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. κ. Ἱερωνύμου, συνήλθον εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀθηνῶν, — ἔνθα ὑπῆρξε τὸ πνευματικὸν κέντρον τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανικῶν Ἐνώσεων, τῶν ὁποίων ἐπὶ μίαν 53ετίαν ὁ ἐκδημήσας διετέλεσε Πρόεδρος, — ἵνα ἐνώσωσι τὰς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις τῶν ὑπὲρ τοῦ μεταστάντος.

Ἐνταῦθα, ἔνεκεν ἠθικῆς ὀφειλῆς, θὰ διατυπώσωμεν εἰς μὴμνην τοῦ ἐκλιπόντος ὀλίγα τινά, διότι «ἐπιλείπει με ὁ χρόνος διηγούμενον» (Ἐβρ. ια' 32) πάντα περὶ ἐκείνου. Ὁ μεταστάς ἀνῆκεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐκλεκτῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς «προέγνω καὶ προώρισε... οὓς δὲ προώρισε τούτους καὶ ἐκάλεσε καὶ οὓς ἐκάλεσε τούτους καὶ ἐδικαίωσεν, οὓς δὲ ἐδικαίωσε τούτους καὶ ἐδόξασε» (Ρωμ. η' 29,30). Μνημονεῦοντές τινα, λοιπόν, ἐξ ὧσων γνωρίζομεν περὶ ἐκείνου «ὅστις ἐλάλησεν ἡμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ» (Ἐβρ. ιγ' 7), τονίζομεν, ὅτι «ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερά γράμματα οἶδε» (Β' Τιμ. γ' 13) καὶ ἐβίωσατο τὸ «μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον», διότι ἐπίστευσεν, ὅτι «ἡ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης» (Α' Τιμ. δ' 3-8). Ὅτε δὲ ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἐγένετο ἐν ἑαυτῷ ἡ συνάντησις τῆς κλίσεως ὡς εὐσεβοῦς διαθέσεως καὶ τῆς ἄνωθεν κλήσεως, ὅπως ὑπηρετήσῃς κ λ η ρ ι κ ὸ ς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου.

Φοιτήσας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ριζάρειον Σχολὴν ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου Αἰγίνης καὶ εἶτα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Παν /μίου Ἀθηνῶν, ἔνθα διεκρίθη εἰς ἐπιστημονικὴν ἐπίδοσιν καὶ εἰς χρηστότητα, μετέβη ἀκολούθως πρὸς καιρὸν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐκεῖ ἀτενίζων πάντοτε πρὸς τὰ ὑψηλά ἐγένετο ὁ «ἄρτιος τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος» (Β' Τιμ. γ' 17). Ἐπιστρέψας δὲ ἐκεῖθεν μετὰ πλούσιον θεῖον φωτισμὸν ἀπεφάσισε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἐγγάμου κλήρου. Γενόμενος κληρικὸς ἐπηλήθευσεν ἐν ἑαυτῷ πλήρως τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὅτι «δεῖ τὸν Ἐπίσκοπον (ἀλλὰ καὶ τὸν Πρεσβύτερον) ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σῶφρονα,

κόσμιον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται;» (Α' Τιμ. γ' 2-5). Οὕτως ὁ Πατήρ Ἅγγελος ἐγένετο «τύπος τῶν πιστῶν (λαϊκῶν καὶ κληρικῶν) ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ» (Α' Τιμ. δ' 12) καὶ «ἡ προκοπὴ» του ἤτο «φανερὰ ἐν πᾶσιν» (Α' Τιμ. δ' 15).

Τὸ ἐπιτελεσθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἐθνικὸν ἔργον ἀνεγνωρίσθη ὡς μέγα καὶ ἐκεῖνος διεκρίθη ὡς ἀκέραιος καὶ ἀδαμάντινος χαρακτήρ, ὡς ἐξαίρετος οἰκογενειάρχης, ὡς βαθὺς ἐπιστήμων καὶ ἱκανὸς συγγραφεύς, ὡς δόκιμος κῆρυξ τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ ἐπίσημος Κατηχητὴς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἀξιότατος λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου, ὡς ἐφημέριος καὶ Προϊστάμενος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἔχων πάντοτε «τὴν καλὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν» (Α' Τιμ. γ' 7), ὡς ἄριστος Πνευματικὸς ψυχολόγος ἐν τῇ ἐξομολογήσει, ὡς Πρόεδρος τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανικῶν Ἐνώσεων ἐργασθεὶς κατὰ διαδοχὴν τοῦ ἔργου τοῦ ἀειμνήστου Μάρκου Τσακτάνη τόσον ὅσον οὐδεὶς ἄλλος κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα, πρωτοτυπήσας εἰς τὰς μεθόδους λειτουργίας τῶν ὑπὲρ 450 Κατηχητικῶν Σχολείων ὄλων τῶν τύπων καὶ πολλῶν τμημάτων, ἐξ ὧν προῆλθον πολλοὶ Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἄλλων ἐπιστημόνων ἐργαζομένων Ἑλληνοχριστιανικῶς. Ἐπίσης διεκρίθη ὡς δημιουργὸς πολλῶν οἰκοδομημάτων Χριστιανικῶν συνάξεων, Ὁρφανοτροφείου καὶ ἐνὸς περικαλλοῦς Ναοῦ εἰς τὸ κτῆμα τῶν Ο.Χ.Ε. ἐν Ἐκάλη. Ἐπὶ πλεόν ἐφαρμόσας τὴν ρῆσιν τοῦ Κυρίου: «μὴ γνῶτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου» (Ματθ. ζ' 3) παραμένει ὡς μέγας μυστικὸς ἐλεήμων.

Ἐπειδὴ τὰ πρὸς καιρὸν μυστικὰ γίνονται μετὰ θάνατον φανερά, τολμῶ, εὐγνωμοσύνης ἕνεκεν, ὅπως φέρω εἰς τὴν δημοσιότητα μίαν ἐκ τῶν πολλῶν ἐκεῖνου μυστικῆν πράξιν γενομένην χάριν τινός, ὁ ὁποῖος εἶχεν τὴν «σφραγίδα τῆς δωρεᾶς», ἀλλὰ ὡς ὀρφανὸς πατρὸς ἐστερεῖτο τῶν ὑλικῶν μέσων διὰ Πανεπιστημιακὰς σπουδὰς καὶ ὅταν ἐδοκίμασε πικρίαν ἀπὸ τὴν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν ἐνὸς δυναμένου φύσει καὶ θέσει νὰ βοηθήσῃ καὶ μάλιστα «μὲ τὸ ἀζημίωτον», ἐνθυμηθεὶς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου λεχθέν: ἐὰν ὁ ἀδελφὸς ἔχη ἀνάγκην ἐνδυμασίας ἢ τροφῆς καὶ εἶπῃ τις εἰς αὐτὸν πῆγαινε στὸ καλὸ καὶ θὰ ζεσταθῆς καὶ θὰ χορτασθῆς, ἀλλὰ δὲν δώσῃ τὰ ἀναγκαῖα, ποῖον εἶναι τὸ ὄφελος, ἢ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι» (Πρβλ. Ἰακ.

15-18), τότε ἔφερε τὰ βήματά του πρὸς τὸν Πατέρα Ἄγγελον καὶ «ἐνώπιος ἐνωπίω», χωρὶς νὰ ἀναφερθῆ εἰς τὸν λόγον τοῦ ἄλλου «πῆγαινε καὶ ὁ Θεὸς βοηθός», ἐζήτησε τὴν βοήθειάν του, ἢ ὅποια ὑπῆρξεν ἄμεσος, ἰκανὴ διὰ τὴν περίπτωσιν καὶ χωρὶς ἀντάλλαγμα.

Οὕτως ὁ Πατὴρ Ἄγγελος «ἠγωνίσαστο τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως» (Α΄ Τιμ. ζ΄ 12) καὶ νομίμως ἠθλησε καὶ «ἔργον εὐαγγελιστοῦ ἐποίησε πληροφορήσας τὴν διακονίαν του» (Τιμ. δ΄ 4). Ἀφοῦ δὲ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς του ἔφθασε καὶ τὸν «δρόμον τετέλεκε, τὴν πίστιν τετήρηκε, λοιπὸν, ἀπόκειται αὐτῷ ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει ὁ Κύριος» (Β΄ Τιμ. δ΄ 7.8).

Ἦδη εὐρισκόμενοι πρὸ τετελεσμένου γεγονότος δὲν θὰ ἐπα-
νιδωμεν πλέον τὸν σεβαστὸν πνευματικόν μας Πατέρα Ἄγγε-
λον, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ λευκὴ ὡς περιστερὰ εἰσηλθεν εἰς τὴν
ἐπουράνιον τοῦ Κυρίου Βασιλείαν καὶ τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα
ἐτάφη παρὰ τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῶν Ἀγγέλων ἐν Ἐκάλῃ, ἵνα κατὰ
λόγον δικαιοσύνης καὶ κατὰ θεῖαν εὐδοκίαν ἐξαγιαζόμενον δια-
τηρηθῆ ἐν χρόνῳ μυροβόλον.

Ἡμεῖς, τέλος, οἱ περιλειπόμενοι συγγενεῖς, πνευματικὰ τέκνα,
γνωστοὶ καὶ φίλοι ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ—καὶ χωρισμοὶ συμβαίνουν,
ἀλλὰ χωρισμὸς αἰώνιος δὲν ὑπάρχει—ὀφείλομεν τὰ φυσικὰ δάκρυα
τοῦ πόνου νὰ συγκεράσωμεν μὲ τὴν χαρὰν τῆς ἐλπίδος, ὅτι ἐκεῖ-
νος διὰ τοῦ θανάτου, ποὺ εἶναι ἀπλῶς ἐν ἐπεισόδιον τῆς ζωῆς,
εἰσηλθεν εἰς τὴν αἰωνιότητα καὶ νὰ διατηρήσωμεν τὴν πίστιν,
ὅτι διὰ τοῦ θανάτου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου καὶ ὁ Κύριος ἐδάκρυσε
(Πρβλ. Ἰωάν. ια΄ 35), τελειώνει μόνον ὁ πρόσκαιρος βίος καὶ
ἀρχίζει ἡ αἰωνία ζωὴ. Ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ ζῆσιν εἰς τὴν γῆν
πεθαίνει καὶ ἐκεῖνος ποὺ νομίμως πεθαίνει ζῆ εἰς τὴν αἰ-
ωνιότητα.

Ὁ βίος, ἡ διδασκαλία καὶ τὰ ἔργα τοῦ εἰς Κύριον ἐκδημήσαν-
τος Πατρὸς Ἀγγέλου ἄς σελαγίζουσι διὰ πάντας τοὺς τιμῶντας
τὴν μνήμην του πρὸς μίμησιν καὶ τοῦτο πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου.

ΚΩΝ/ΤΙΝΟΣ ΙΩΑΝ. ΛΥΤΡΑΣ

Γυμνασιάρχης

ΗΓΕΡΘΗ ΚΑΘΩΣ ΕΙΠΕ*

Ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου ὡς ἀπόδειξιν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου λαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, μὲ τοὺς ὁποίους ἐξήγγειλε πολλαχῶς τὴν Ἀνάστασιν Του ἐκ τῶν νεκρῶν μετὰ τὴν Σταύρωσιν Του.

Εἰς τὰ Κηρύγματα Του ὁ Κύριος δὲν ἀπέκρυπτε ἀπὸ τοὺς μαθητάς Του τοὺς μεγάλους πειρασμούς Του, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ εἰσήγετο, διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν δόξαν τῆς Ἀναστάσεώς Του «οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;».

Καὶ γεγονὸς εἶναι, ὅτι ἀμφοτέρωθεν τὰ γεγονότα δὲν ἔκαμναν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς μαθητάς Του λόγῳ τῆς διαστρεβλώσεως παρὰ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ εἶναι ἐπίγειος βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, κατακτητὴς ὅλων τῶν ἐθνῶν, μένων εἰς τὸν αἰῶνα μὲ τὴν κυριαρχίαν Του ἐφ' ὅλου τοῦ κόσμου. Αὐτὴν τὴν ἔβλεπον εἰς τὰ θαύματά Του καὶ ὅτι ἔβλεπον τοὺς ἔβραίους νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀποκριθοῦν εἰς τὰς ἐρωτήσεις Του ἐκ τῶν Γραφῶν. Συνησθάνοντο δὲ τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν καὶ ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς μέλλοντα νὰ βασιλεύῃ ἐπὶ ὅλης τῆς γῆς διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Πλήρης ἀντίθεσις πρὸς τὰς προφητείας, τῶν ἐπισήμων προφητῶν, τῶν καταλεγομένων εἰς τὴν Παλ. Διαθήκην.

Μὲ ὅλην τὴν ὁμολογίαν των εἰς τὸν Κύριον, ὅτι εἶναι Ἰῶδς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξαρθοῦν εἰς ὑψηλότεραν κατανόησιν τῆς Ἀληθείας. Ἀλλὰ μὲ αὐτὴν τὴν ἄγνοιαν συνεσώρευον τοὺς μεγάλους πειρασμούς τῆς Συλλήψεώς Του, οἱ ὅποιοι θὰ κατελάμβανον αὐτοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ θὰ ἐξήρχοντο ἐκ πολλῶν διανοιῶν διαλογισμοί. Ἀντιθέτως οἱ ἐχθροὶ Του, πολλοί, ἰδίως μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου φθονοῦντες τὸν Κύριον δὲν ἤθελον τὰς θαυματουργίας Του καὶ καθ' ἑκάστην παρευρισκόμενοι εἰς τὰ Κηρύγματά Του διεκήρυττον ὅτι εἶναι ἀμαρτωλῶν φίλος καὶ τελωνῶν ὁμοτράπεζος, κατηγοροῦντες αὐτὸν ὡς καταλυτὴν τοῦ Νόμου, τὸν ὅποιον ὁ Μωϋσῆς ἔδωκεν εἰς τὸν λαόν του μὲ ἰσχὺν αἰωνίως ἀκατάλυτον, ἤκουσαν καὶ αὐτοὶ εἰς πολλὰ Κηρύγματά Του ὅτι ὡς Μεσίας, ὡς Χριστὸς «δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν ὑπὸ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ἀλλὰ τριήμερος ἐν τῷ τάφῳ νεκρὸς παραστάς, δεῖ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι». Ὅταν ἐπραγματοποιήθησαν πάντα ταῦτα, οἱ μαθηταὶ οὐδὲ κἄν ἀνεμνήσθησαν περὶ τούτων καὶ ἐφάνη-

* Τὸ τελευταῖον κείμενον τοῦ μακαριστοῦ π. Ἀγγέλου. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν «Καινὴ Κτίσις».

σαν ὡς λῆρος τὰ ρήματα τῶν μυροφόρων γυναικῶν καὶ ἠπίστου εἰς αὐτάς, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ Του ἐσχολίαζον τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου. Πέποιθεν, ἔλεγον, ἐπὶ τὸν Θεόν, ρυσάσθω ἑαυτόν, εἰ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐστὶ. Καὶ αὐτοὶ ἐνεθυμήθησαν τοὺς περὶ Ἀναστάσεως λόγους τοῦ Κυρίου καὶ ἔδωσαν ἄλλην ἐξήγησιν καὶ μετέβησαν εἰς τὸν Πιλάτον νὰ τοῦ ἀναγγείλουν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλᾶνος ζῶν ἔλεγεν, ὅτι τριήμερος ἐγείρομαι. Κέλευσον ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον, ἵνα μὴ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ κλέψωσιν αὐτόν καὶ χαθῆ ὁ νεκρὸς καὶ εἴπωσιν, ὅτι ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ τότε ἡ ἐσχάτη πλάνη θὰ εἶναι χειροτέρα ἀπὸ τὴν πρώτην. Ὁ Κύριος δι' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν Του καὶ μετὰ τὴν φρουρὰν τὴν τεθεῖσαν πρὸ τοῦ τάφου καὶ τὰς σφραγίδας τοῦ λίθου καὶ τῆς Ἀναστάσεως, τὴν ὁποίαν ἐμαρτύρησαν οἱ ἄνδρες οἱ τεθέντες πρὸς φύλαξιν τοῦ νεκροῦ, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ εἶναι οἱ μάρτυρες οἱ ἀληθεῖς, διότι αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ Του ἐνεθυμήθησαν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἐπαληθεύσαντας καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Ἀναστάσεως καὶ ἔμειναν σύμφωνοι νὰ συγκαλύψουν αὐτὴν μετὰ τὸ ψεῦδος, ὅτι αὐτῶν κοιμωμένων ἐκλάπη ὁ νεκρὸς, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶχον λάβει τὴν πρόνοιαν ἀκριβῶς κατὰ τῆς κλοπῆς τοῦ νεκροῦ, καὶ ἄλλα ἀληθῆ γεγονότα περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ πολὺ χονδροειδῆς ἐφεύρημα ὑπῆρξε νὰ διαδώσουν περὶ τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον σκορπισθῆ εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐφοβοῦντο μήπως ἀνακαλυφθοῦν καὶ συλληφθοῦν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κυρίου. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἐκηρύχθη ὑπὸ τῶν Μυροφόρων εἰς τοὺς ὁπαδοὺς Του, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου κεκλεισμένων τῶν θυρῶν τοῦ ὑπερφύου συνήρχοντο ἐκεῖ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς, ὅποτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀνέδειξε τούτους, διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς καταβάσεώς Του εἰς Ἀποστόλους.

Εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτον, ὅτι οὐδεμίαν ἠσθάνοντο πλέον οἱ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου δύναμιν ἐπὶ πενήκοντα ἡμέρας διὰ νὰ καταδιώξουν τοὺς μαθητάς Του καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως, ὅταν εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἐγένετο ἡ εἰς οὐρανοὺς Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου, καίτοι πολὺ πλῆθος μαθητῶν εἶχε συγκεντρωθῆ ἐκεῖ. Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἀνέλαβε νὰ ἐμπνέη αὐτοὺς καὶ νὰ ἐνισχύη τὴν πίστιν τῶν ἀποδεχομένων καὶ τῶν ἀσπαζομένων τὴν Θεότητα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ κατὰ μεγάλας ομάδας, καὶ οὐ μόνον εἰς τὸ ἱερόν, ἀλλὰ καὶ μεταβαίνοντες εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας διέδιδον τὴν νέαν θρησκείαν τῆς ἀγάπης. Καὶ αὐτοὶ οἱ Φαρισαῖοι καὶ αὐτὸς ὁ ὄχλος τῶν ἱερέων ἀπεδέχοντο τὸ ἐν τῷ ὄνοματι τοῦ Ἰησοῦ βάπτισμα.

Τί ἔκαμνον οἱ ἄλλοι ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου; Δὲν ἠδύναντο νὰ διαψεύσουν τὴν Ἀλήθειαν τοῦ Κυρίου, οὐδὲ νὰ ἀντιταχθοῦν εἰς τὴν

δύναμιν τοῦ λόγου τῶν Ἀποστόλων, εἰμὴ νὰ φυλακίζουν αὐτούς, ἀλλὰ τὰ κλεῖθρα τῶν φυλακῶν ἐπιπτον διὰ νὰ μεταβαίνουν ἐλεύθεροι οἱ κηρύττοντες τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ νὰ συνεχίσουν αὐτόν. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου βλέποντες τὰ θαύματα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἀποστόλων δι' ἀγγέλων δὲν ἠδύναντο νὰ συζητοῦν διὰ τὰ μεγάλα ζητήματα, τὰ ὅποια διηνοίγοντο κατὰ λαμπρὸν τρόπον καὶ περιωρίζοντο νὰ λέγουν εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου «δὲν θέλομεν νὰ κηρύσσετε τὸ ὄνομα αὐτοῦ πού κηρύσσετε· ὑμεῖς δὲ ἐπληρώσατε τὴν πόλιν ἀπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ». Ἀπαντοῦν οἱ μαθηταὶ «ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμε νὰ μὴ ἐξαγγείλωμεν ὅσα εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν». Δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀπαντήσουν οἱ Γραμματεῖς, οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες Ἰουδαῖοι. Ὅταν δὲ ἐκορυφώθη ἡ ὀργὴ τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου καὶ μετὰ μαστίγωσιν αὐτῶν αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ μὲ στεντορεῖαν φωνὴν ἀπήντησαν «Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις» καὶ ἐπορεύοντο ἐκ τῆς φυλακῆς χαίροντες, διότι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἠξιώθησαν παθεῖν· ἐν ᾧ συγχρόνως εἰς τὸ συνέδριον ὁ νομοδιδάσκαλος Γαμαλιὴλ ἀπέτρεψε τοὺς εἰσηγητὰς σκληρῶν βασανιστηρίων ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων, ἵνα μὴ γίνωσι θεομάχοι, ἐὰν τὸ ἔργον τῶν Ἀποστόλων εἶναι ἔργον ἀπὸ Θεοῦ.

Εἰς ὅλην τὴν διαδικασίαν ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς οὐδὲν ἐνήργησαν κατὰ τῶν Ἀποστόλων. Οὔτε ἠθέλησαν νὰ ἀναζητήσουν αὐτοὺς λόγῳ τῶν γεγονότων αὐτῆς, περὶ τῶν ὁποίων πρῶτοι αὐτοί, δηλ. τὸ Μέγα Συνέδριον ἐπληροφόρηθη. Ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἔπειτα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιβληθοῦν μέχρι τοῦ μετὰ ἓν ἔτος κηρυχθέντος πρώτου διωγμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ὁπότε ἐμφανίζεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ θερμοургὸς Ἀπόστολος Παῦλος πρῶτον μὲν ὡς διώκτης, ἀμέσως δὲ κληθεὶς θαυματοουργικῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου, ὅπως ἐδήλωσεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Ἀνανίαν, ὅτι «Σκεῦος ἐκλογῆς μοὶ ἐστὶν οὗτος τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλείων υἱῶν τε Ἰσραὴλ. Ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν» (Πρ. 9,15), πρὸς αὐτὸν δὲ εἶχεν εἶπει εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀποστολῆς Του· «Μακρὰν εἰς τὰ ἔθνη ἐξαποστελῶ σε».

ΑΓΓΕΛΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

198. Εἰς τὸν χερουβικὸν ὕμνον οἱ σλάβοι ψάλλουν: «πᾶσαν νῦν βιοτικὴν», ἡμεῖς «πᾶσαν τὴν βιοτικὴν». Ποῖον εἶναι τὸ ὀρθότερον; (Ἐρώτησις Πανοσ. Ἀ.)

199. Ἐχω ἀναγνώσει εἰς χειρόγραφον «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέροντες κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα». Εἰς τὰ ἐντυπα ἔχει «σοὶ προσφερόμεν», ὅπως καὶ ἡμεῖς λέγομεν σήμερον. Ποῖον ἐκ τῶν δύο εἶναι τὸ ὀρθόν; (Ἐρώτησις Πανοσ. Π.).

Στὴν προηγουμένη, ὑπ' ἀριθ. 197, ἐρώτησι εἶδαμε μία περίπτωσι ἀπορείρας κακῆς διορθώσεως λειτουργικοῦ κειμένου, πού εὐτυχῶς δὲν βρῆκε ἀπήχησι στὶς ἐκδόσεις τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων. Στὴν περίπτωσι τῶν δύο αὐτῶν ἐρωτήσεων ἔχομε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο· δύο ἐσφαλμένες γραφές, πού ἔχουν εἰσχωρήσει στὰ λειτουργικά μας βιβλία καὶ πού ἔχουν καταντήσει ἀπὸ τὴν διαρκῆ ἐπανάληψίν των νὰ θεωροῦνται ὀρθές. Ὁ γράφων θὰ προσπαθήσῃ νὰ δείξῃ καὶ στὶς δύο περιπτώσεις τὸ ὀρθόν, ἂν καὶ δὲν εἶναι πολὺ αἰσιόδοξος γιὰ τὰ πρακτικὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς προσπάθειας. Δὲν ὑπάρχει χειρότερο καὶ μονιμώτερο πρᾶγμα ἀπὸ τίς πεπαλαιωμένες πλάνες, ἰδίως σὲ θέματα λατρείας. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι παρόμοια λάθη, ὅπως τὸ «ὑπὲρ τοῦ ἄνωθεν κόσμου» ἀντὶ τοῦ «ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης», ἔγιναν ἀφορμὲς ἐρίδων καὶ σχίσματος ἀκόμη σὲ ὁμόδοξες χώρες (Ρασκόλνικοι).

Ἄς ἀρχίσωμε ἀπὸ τὸν χερουβικὸ ὕμνο. Καὶ πρῶτα ἀπὸ τὰ χειρόγραφα. «Οἱ οἱ παλαιοὶ κώδικες ἔχουν τὴν γραφὴν «πᾶσαν νῦν βιοτικὴν». Αὐτὸ εὐκόλα μπορεῖ νὰ τὸ διαπιστώσῃ κανεὶς καὶ δὲν χρειάζεται νὰ ἀπαριθμήσωμε τοὺς κώδικας. Μόνον ἀπὸ τὴν Μονὴ τῶν Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὁρους δεκαεπτὰ χειρόγραφα μαρτυροῦν ὑπὲρ τῆς γραφῆς αὐτῆς. Κατάλογός των βρίσκεται στὴν διάθεσι κάθε μελετητοῦ. Ἀνάλογοι ἀριθμοὶ δοκίμων χειρογράφων καὶ ἄλλων βιβλιοθηκῶν μποροῦν νὰ καταδείξουν, χωρὶς νὰ μένη περιθώριο γιὰ τὴν παραμικρὰ ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἀρχικὴ γραφὴ στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ ὕμνου εἶναι τὸ «νῦν» καὶ ὄχι τὸ «τὴν». Σ' αὐτὸ ἔρχονται ἐπικουροὶ καὶ οἱ ἀρχαῖες μεταφράσεις. Τὸ χρονικὸ ἐπίρρημα «τώρα», «νῦν», τὸ βρισκομε σ' ὅλες τίς λειτουργίες πού προῆλθαν

ἀπὸ μετάφρασι τῶν βυζαντινῶν ἑλληνικῶν λειτουργιῶν, ὅπως στὴν σλαβωνικὴ («νύνιε»), στὴν ρουμανικὴ («ἄκουμ») καὶ στὴν ἀραβικὴ («ἄλ-άνα»). Ἔτσι ψάλλεται καὶ σήμερα ἀπὸ τοὺς λαοὺς αὐτοὺς στὴν λειτουργία.

Παράλληλοι ὕμνοι ποὺ ψάλλονται ἀντὶ τοῦ χερουβικοῦ κατὰ τὴν ὥρα τῆς μεγάλης εἰσόδου εἶναι, ὡς γνωστόν, τὸ «Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν...» τῆς προηγουμένης, τὸ «Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ...» τῆς Μεγάλης Πέμπτης καὶ τὸ «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία...» τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Στους δύο πρώτους ὑπάρχει τὸ ἀνάλογο ἐπίρρημα, στὸ ὁποῖο δίδεται ἰδιαιτέρα ἔμφασις: «Νῦν αἱ δυνάμεις...», «σήμερον, Ἰε Θεοῦ...». Ἀνάλογοι ἐκφράσεις ὑπάρχουν καὶ σὲ εὐχές ποὺ λέγονται κατὰ τὴν ὥρα τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου, ὅπως στὴν λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου («ἐν τῇ ἀγία ὥρα ταύτῃ») καὶ στὴν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν τιμίων δώρων β' εὐχὴ τῶν πιστῶν τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων (αἰδοῦ γὰρ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα καὶ τὸ τίμιον αἷμα κατὰ τὴν παροῦσαν ὥραν εἰσπορευόμενα).

Εἶναι λοιπὸν φανερό, ὅτι πρόθεσις τοῦ ποιητοῦ τοῦ ὕμνου εἶναι νὰ τονίσῃ τὴν ἰδιαιτέρα ἱερότητα τῆς στιγμῆς αὐτῆς, κατὰ τὴν ὁποία πρόκειται ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ νὰ ὑποδεχθῇ, καταλλήλως προετοιμαζόμενος, τὸν «βασιλέα τῶν ὄλων». Ἐξ ἄλλου ἡ φράσις «πᾶσαν νῦν βιοτικὴν ἀποθώμεθα μέριμναν» εἶναι ἡ κεντρικὴ τοῦ ὕμνου, ποὺ βαστάζει ὅλο τὸ βῆρος τοῦ περιεχομένου του. Ἐκεῖ βρίσκεται καὶ τὸ ρῆμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐξαρτῶνται οἱ δύο πρὸ καὶ οἱ δύο μετὰ ἀπὸ αὐτὸ μετοχές. Καὶ γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὴν ἔρμηνεία τοῦ καθηγητοῦ Π. Τ ρ ε μ π έ λ α (Λειτουργικόν, Ἀθήναι 1963, σελ. 73-75) τὸ νόημα τοῦ ὕμνου πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀκόλουθο: «Ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι (πρὸ τοῦ ἐπιγείου θεοῦ θυσιαστηρίου) εἰκονίζομεν (καὶ ἐκπροσωποῦμεν) μυστικῶς (καὶ χωρὶς νὰ γίνεται ἀντιληπτὸν μὲ τοὺς σωματικούς ὀφθαλμοὺς) τὰ χερουβείμ καὶ ψάλλομεν (μαζὺ μὲ ἐκεῖνα) εἰς τὴν ζωποιοὴν Τριάδα τὸν τρισάγιον ὕμνον («Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ), π ᾶ σ α ν β ι ο τ ι κ ῆ ν μ έ ρ ι μ ν α ν ἄ ς ἀ π ο θ έ σ ω μ ε ν κ α τ ᾶ τ ᾶ ς σ τ ι γ μ ᾶ ς τ α ὑ τ α ς, διότι (πρόκειται) νὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν βασιλέα τῶν ὄλων, ὅστις ἀοράτως συνοδεύεται (μετὰ δυνάμεως καὶ τιμῆς) ἀπὸ τὰ ἀγγελικὰ τάγματα».

Τελευταία ἀφήσαμε τὴν γραμματικὴν θέσι τοῦ ἄρθρου «τὴν» ἢ τοῦ ἐπίρρηματος «νῦν» στὴν ἐπίμαχο φράσι καὶ τοῦτο, γιὰτὶ οἱ κανόνες τῆς κλασσικῆς γραμματικῆς δὲν ἐφαρμόζονται πάντοτε ἀπὸ τοὺς ὕμνογράφους μας. Ἀπὸ ἓνα δόκιμο χειριστὴ τῆς ἀρχαίας γλώσσης, στὴν ὁποία εἶναι γραμμένος ὁ ὕμνος, οὐδέποτε θὰ ἔμπαι-

Η ΓΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΓΡΑΦΩΝ

«Τὰ λόγια Κυρίου λόγια ἀγνά, ἀργύριον πεπυρω-
μένον δοκίμιον τῆ γῆ, κεκαθαρμένον ἐπταπλασίως».

(Ψαλμ. ΙΑ' 7).

1. Ἡ ἐκ τῆς γνώσεως τῶν ἀγίων Γραφῶν ὠφέλεια.

Ὅσάκις ὑπὸ τοῦ καύσωνος ἐν ὥρᾳ θέρους πυρπολούμεθα καὶ αἰσθανόμεθα τὸν λάρυγγά μας στεγνὸν καὶ τὴν γλῶσσαν μας ἀπεξηραμένην, ἀναζητοῦμεν ἐν σπουδῇ δροσεράν τινα πηγὴν ἵνα κορέσωμεν τὴν καταβασανίζουσαν ἡμᾶς δίψαν. Καὶ ὅταν τὴν ἀνεύρωμεν καὶ ἀπολαύσωμεν τὴν δρόσον τῆς, ἓνα αἶσθημα εὐφορίας καὶ ἀνακουφίσεως μᾶς πλημμυρίζει. Καί, ἐὰν ὑπάρχη εἰς τὰς ψυχὰς μας ἐρριζωμένον τὸ αἶσθημα τῆς πίστεως, εὐλογοῦμεν τὸν Πανάγαθον Θεὸν διότι μᾶς προσφέρει πλοῦσια τὰ ἀγαθὰ ἐν τῇ φύσει, τὴν ὁποίαν μὲ τόσην σοφίαν ἐκκοδόμησε. Τὸ ὕδωρ εἶναι ἐν ἐκ τῶν ἀπείρων θείων ἀγαθῶν, τὸ ὁποῖον ἱκανοποιεῖ προσκαιρῶς ἐν αἶσθημα, τὴν δίψαν, τὸ ὁποῖον γεννᾶται ἐκ τῆς ὀργανικῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἄλλο ὕδωρ «τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν» τὸ ὁποῖον λαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, μεταβάλλεται ἐν αὐτῷ εἰς πηγὴν ὕδατος «ἀλλομένου εἰς ζῶν αἰώνιον» (Ἰωάν. δ' 14). Εἶναι αἱ ἅγιοι Γραφαί, αἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου ἐμπεριέχουσαι, πᾶς δὲ ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἀφθόνως ρεεῖ ἐκ τῆς ἀστειρεύτου πηγῆς, «οὐ μὴ διψῆσῃ εἰς τὸν αἰῶνα» (Αὐτ. δ' 14). Τὸ ὕδωρ, βεβαίως, τοῦτο δὲν προορίζεται διὰ νὰ κορέσῃ τὴν σωματικὴν δίψαν καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν στόμαχόν μας. Προσφέρεται πρὸς τοὺς διψῶντας σοφίαν καὶ δικαιοσύνην Θεοῦ. Καί, ἀπαξ ληφθέν, μεταβάλλεται εἰς πηγὴν ἀενάως

νε τὸ ἄρθρο πρὸ τοῦ «βιοτικὴν μέριμναν». Θὰ τὸ ἔγραφε ἀνάρθρως· «πᾶσαν βιοτικὴν μέριμναν». Εἶναι λοιπὸν καὶ γραμματικῶς φανερό, ὅτι μόνον τὸ χρονικὸ ἐπίρρημα («νῦν»), τώρα, διότι ἔρχεται ὁ βασιλεὺς, εἶναι τὸ μόνον ποῦ θὰ ἤρμοζε στὴν δομὴ τῆς φράσεως. Τὸ «νῦν» ὅμως, σχεδὸν ὁμόηχο μὲ τὸ «τὴν», δυσκολώτερον δὲ ἀπὸ τὸ «τὴν», γιὰ τοὺς ὀλιγογραμμάτους ψάλτας, ἀφῆκε κάποτε τὴν θέσιν του στὸ εὐκολώτερον καὶ γνωστότερον «τὴν». Ἄς ἐλπίσωμε ὅτι τὸ λάθος αὐτὸ δὲν θὰ μείνῃ («νῦν καὶ αἰ») ἀδιόρθωτο.

(Συνεχίζεται)

Φ.

ἀναβλύζουσιν ὕδωρ «ζῶν», ἐξ οὗ ἀντλεῖ πάντοτε ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ καὶ δὲν διψᾷ «εἰς τὸν αἰῶνα», ἐφ' ὅσον αὐτομάτως ἱκανοποιεῖται ἡ δίψα τῆς.

Αὐτὴν τὴν δίψαν ἤλθε νὰ ἱκανοποιήσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ζείδωρον ὕδωρ παρέχων πρὸς πάντας τοὺς κατεχομένους ὑπὸ πνευματικῆς δίψης, πρὸς οὓς καὶ ἀπευθύνεται κράζων· «Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος» (Ἰωάν. ζ' 37-38). «Ὅσοι προθύμως ἔσπευσαν νὰ λάβουν ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς αὐτῆς καὶ ἠσθάνθησαν τὰς ζωηφόρους ιδιότητες τούτου, οὐδέποτε πλέον τὴν ἐγκατέλειψαν. Καὶ ὅσοι ἠσχολήθησαν μετὰ πίστεως καὶ ἀνυποκρίτου καρδίας καὶ παρεδόθησαν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἁγίων Γραφῶν, ἠντλησαν ἐκ τῆς ἀκενώτου Θείας σοφίας «τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν», τὰς δωρεὰς τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου καὶ ἔκτοτε, ὡς γράφει ὁ Προφήτης, ἡ ψυχὴ των ὁμοιάζει «ὡς πηγὴ ἢ μὴ ἐξέλιπεν ὕδωρ...» (Ἠσ. ΝΗ' 11). Ἡ προσήλωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ ἱερὰ κείμενα τῶν ἁγίων Γραφῶν πολλὴν τὴν ὠφέλειαν ἔχει. Ἐξοβελίζει τὰ πάθη. Νεκρώνει τὴν ἁμαρτωλὸν διάθεσιν. Ἐξωρατίζει τὴν ψυχὴν, εἰς καινὴν κτίσιν ταύτην μεταβάλλουσα. Ἀνεγείρει τοὺς πεπτωκότας. Ἀποκαθαίρει τὸ πνεῦμα. Παρέχει ἰάματα, πᾶσαν νόσον ψυχικὴν θεραπεύοντα. Δωρεῖται τὴν ἀσφάλειαν διὰ τῆς πίστεως πρὸς τὸν Παντοδύναμον. Ἐξω βάλλει πάντα φόβον. Ἀνυψώνει τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς φθορᾶς εἰς τὴν αἰωνιότητα. Κατεργάζεται, ἐν ὀλίγοις, τὴν τελειότητα καὶ τὸ «καθ' ὁμοίωσιν». Καὶ ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ τις, «ὅπως τὸ ρεῦμα τοῦ ὕδατος δὲν σταματᾷ ἕως οὗ καταλήξῃ εἰς τὸν ὠκεανόν, οὕτω καὶ τὸ πνευματικὸν ὕδωρ τῆς χάριτος ὡς οὐράνιον ρεῦμα ἀναπηδᾷ τείνον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ὕψος, ἐξ οὗ ἔχει τὴν πηγὴν, παρέχων τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν τῶν ἐσωτερικῶν ἐφέσεων τῆς ψυχῆς διὰ τῆς παρουσίας καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ».

Ὅθεν εὐλόγως ὁ ἱερός Χρυσόστομος χαρακτηρίζει τὰς ἁγίας Γραφὰς ὡς χρυσοφόρον γῆν, ἡ ὁποία οὐδέποτε ἀπογοητεύει, ἀλλὰ τουναντίον θερμαίνει τὸν ζῆλον ἐκείνων οἵτινες ἀνασκάπτουν αὐτὴν, διότι διαρκῶς ἐκ τῶν ἐγκάτων αὐτῆς ἀνασύρουν οἱ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐργαζόμενοι μελετηταὶ καὶ νέους ἀνεκτιμῆτους θησαυροὺς δυναμένους νὰ πλουτίσωσι τοὺς πάντας. Ἡ μελέτη τῶν ἁγίων Γραφῶν μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς πλάνης καὶ τὰς ὀλεθρίας συνεπείας τῆς. Διότι, κατέχοντες τὰς ἁγίας Γραφὰς, κατέχομεν τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀληθοῦς σοφίας, ἧτις ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἐν τῷ φόβῳ Κυρίου, κατὰ τὸν σοφὸν Σειράχ· «ἀρχὴ σοφίας φοβεῖσθαι τὸν Κύριον... Στέφανος

σοφίας φόβος Κυρίου ἀναθάλλον εἰρήνην καὶ ὑγίειαν ἰάσεως» (Σοφ. Σειρ. Α' 14 καὶ 18). Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἁγίων Γραφῶν διακρίνομεν ἀμέσως τὸ περιβάλλον ἡμᾶς σκότος, ἀποφεύγομεν τὴν πτώσιν εἰς τὸν βόθρον τὸν ὅποιον ὠρυξε δι' ἡμᾶς ὁ ἀντίδικος. Γινόμεθα ὄντως υἱοὶ φωτὸς διότι ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Κατὰ μείζονα δὲ λόγον ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ οἴτινες, ὄντες «εὐηγγελισμένοι», ἐλάβομεν «τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας» (Ἑβρ. ι' 26) πρέπει νὰ ἐγκαταστήσωμεν μονίμως τὰς πνευματικὰς σκηνάς μας ἐντὸς τοῦ πνευματικοῦ παραδείσου τῶν ἁγίων Γραφῶν, λουόμενοι ἀενάως ἐντὸς τοῦ ζῶντος ὕδατος, ὡς εἰς πνευματικὴν Βηθεσδᾶ, τὰ πάντα θεραπεύουσαν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

*

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἄρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Ἱερωνύμου, Εἰσαγωγικά τινα.—Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ πατήρ Ἀγγελοσ Νησιώτης.—Ἐπίκαιρα.—Βιογραφικὸν σημεῖωμα.—Τὰ κατὰ τὴν ἐκδημίαν καὶ τὴν ταφήν.—Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς κατηχητικῆς διακονίας τοῦ Πατρὸς Ἀγγέλου Νησιώτου.—B.M., Ὁ ποιμὴν ὁ καλός.—Πρωτοπρ. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου, Ὁ Κατηχητής.—X. Γ. Ἀργυρακοπούλου, Θεολόγου, Ἐπὶ τῇ ἐκδημίᾳ του.—Κωνστ. Ἰωάν. Λύτρα, Γυμνασιάρχου, Ἔργον Εὐαγγελιστοῦ.—† Ἀγγέλου Νησιώτου, Μ. Οἰκονόμου, Ἠγέρθη καθὼς εἶπε.—Φ. Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.—Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου, Ἡ γνῶσις τῶν Ἁγίων Γραφῶν.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι.